Юлія Сабадаш
Юзеф Нікольченко

ОРГАНІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Практикум

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Юлія Сабадаш, Юзеф Нікольченко

ОРГАНІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Практикум

для здобувачів вищої освіти за спеціальністю
В12 «Культурологія та музеєзнавство»

за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш

Київ
Видавництво Ліра-К
2026

УДК: 379.8(075.8)
О64

Усі права застережено. Копіювання, сканування, запис на електронні носії і тому подібне будь-якої частини видання заборонено

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету Маріупольського державного університету (Протокол № 6 від 26 березня 2026 року)

Укладачі:

Сабадаш Юлія Сергіївна – докторка культурології, професорка, завідувач кафедри культурології МДУ.

Нікольченко Юзеф Мойсейович – доцент, заслужений працівник культури України, доцент кафедри культурології МДУ.

Рецензенти:

Герчанівська Поліна Евальдівна – професор, доктор культурології, завідувачка кафедри культурології Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Петрова Ірина Владиславівна – професор, доктор культурології, професор кафедри івент-менеджменту та індустрії дозвілля Київського національного університету культури і мистецтв.

О64 **Організація** культурно-дозвіллєвої діяльності : практикум для здобувачів вищої освіти за спеціальністю В12 «Культурологія та музеєзнавство» / уклад. : проф. Ю. Сабадаш, доц. Ю. Нікольченко ; за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Київ : Видавництво Ліра-К, 2026. – 118 с.

ISBN 978-617-9002-01-4

«Організація культурно-дозвіллєвої діяльності» – навчальна дисципліна професійної підготовки для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності В12 «Культурологія та музеєзнавство», ОПП «Культурологія, культурно-дозвіллєва діяльності» на кафедрі культурології Маріупольського державного університету (м. Київ).

Метою курсу є вивчення закономірних процесів у культурі дозвілля в Україні; засвоєння студентами теоретичних та практичних навичок з методики, менеджменту та маркетингу культурно-дозвіллєвої діяльності; ознайомлення студентів з особливостями та напрямками розвитку українського та зарубіжного дозвіллєзнавства, підготовка майбутніх фахівців щодо організації культурно-дозвіллєвої діяльності з різними категоріями населення у територіальних громадах.

У цьому їм допоможе практикум, упорядкований відповідно до вимог робочої програми навчальної дисципліни. Структурно практикум складається із трьох модулів: «Теоретичні аспекти культурно-дозвіллєвої діяльності», «Планування культурно-дозвіллєвої діяльності» та «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності», для засвоєння яких розроблені практичні завдання для студентів у вигляді семінарських занять, самостійної роботи, індивідуальної науково-дослідної роботи та методичних рекомендацій для їх успішного виконання, а також тестів для перевірки знань і підготовки до підсумкового контролю. Завершує видання список рекомендованої навчальної літератури та словник термінів і понять.

Практикум буде корисним не тільки для здобувачів вищої освіти культурологічного спрямування, але й для працівників установ і закладів культури, які здійснюють культурно-дозвіллєву діяльність в Україні.

УДК 379.8(075.8)

ISBN 978-617-9002-01-4

© Сабадаш Ю.С., 2026
© Нікольченко Ю.М., 2026
© Видавництво Ліра-К, 2026

ЗМІСТ

Вступ **4**

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ 21

2. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ 26

3. ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ 53

4. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ
ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТА 56

5. НАПРЯМКИ ПІДГОТОВКИ
ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ 59

**Рекомендована література
для виконання практичних завдань** **62**

Словник термінів і понять **66**

Пробні тестові завдання **86**

Додатки **106**

ВСТУП

Тема дозвілля, дозвіллєвої діяльності в нашій країні не втрачає своєї актуальності в умовах військового стану. Воно є об'єктом вивчення багатьох наукових дисциплін соціології, психології, педагогіки дозвілля тощо. Це, у свою чергу, сприяло створенню дозволило особливої галузі наукового знання – дозвіллєзнавства. Предметом дозвіллєзнавства є дозвілля як самостійний і значимий аспект духовної сфери людської діяльності. Разом з тим, однозначного визначення поняття дозвілля не існує.

Є різні підходи до його трактування, серед яких найбільш конкретним є той, що визначає дозвілля як сукупність різних видів діяльності, якими індивід займається за власним бажанням, це – участь у життєдіяльності суспільства, зокрема громади, змістовний відпочинок, розваги, підвищення майстерності та освіти, тощо. Отже, дозвілля – це час, присвячений рекреаційним заходам, які не пов'язані з робочими обов'язками чи домашніми завданнями. Дозвілля складається з усіх видів діяльності, які особа вибрала добровільно та які вона може розповсюджувати за власним бажанням. Немає передбаченого часу, щоб насолоджуватися ними, але це буде залежати від тимчасового простору, який ви маєте після закінчення роботи, та завдань, пов'язаних з будинком. Крім того, завдання можна вибрати самостійно, оскільки вони будуть залежати від смаків та захоплень, які у нього є. Наприклад: читання, відвідування кіно, танці, відвідування уроків кулінарії, заняття спортом, проведення часу у співпраці в солідарних заходах. Кожна людина вирішує, що вона хоче розвивати

в той час, присвячений рекреаційним заходам, і що дозволяє час насолоди та спокою, а також відключення від усіх тих видів діяльності, які відбуваються протягом дня.

Дозвіллєва діяльність поділяється на культурну і антикультурну, асоціальну, а в гіршому випадку – злочинну. Основні розбіжності між цими видами дозвіллєвої діяльності полягають у тому, що культурно-дозвіллєва діяльність спрямована на розвиток особистості, створення цінностей, які схвалює суспільство, а антикультурна дозвіллєва діяльність, навпаки, спрямована на руйнування особистості. Такого роду діяльність суперечить духовній суті людини і призводить до знищення усього внутрішнього духовного світу особистості.

Крім того, лише в культурно-дозвіллєвій діяльності є елементи творчості, коли людина із суб'єкта споживання перетворюється на суб'єкт творення. Тобто чим більш самокоштовним стає життя особистості, що зводиться не до утилітарних видів діяльності, тим більше підстав говорити про культурне дозвілля. Саме в процесі культурно-дозвіллєвої діяльності формуються позитивні особистісні якості людини і поступово формується внутрішній механізм саморегуляції особистості.

Дозвілля як науковий термін походить від латинського слова «licere», що у перекладі означає «бути дозволеним». У французькій мові це – «loisir» («вільний час»), в англійській – «leisure» («свобода вибору дій»).

Починаючи з ІІ половини ХХ століття, сформувалися концепції, що розглядають дозвілля як складову часового простору, як вид людської життєдіяльності, як психологічний стан людини, як ознаку цілісного способу життя. Розглянемо детальніше кожну із цих складових.

Дозвілля як складова часового простору (кількісна концепція дозвілля) передбачає розподіл бюджету часу людини на робочий та неробочий. Відповідно до цієї концепції, дозвілля ототожнюється з позаробочим часом, вивчається

як вільний час людини і набуває характерних ознак вільного часу людини в цілому; розглядається як істотна складова вільного часу, що звільняє людину від усіх побутових, робочих та сімейних обов'язків, має рекреаційне та розважальне наповнення. Відповідно до кількісної концепції, дозвіллєвий час використовується людиною за її власним бажанням.

Дозвілля як окремий вид життєдіяльності людини розглядає дозвілля як діяльність (творчу, конструктивну або ж безцільну та асоціальну). Дозвіллєва діяльність відрізняється від інших видів життєдіяльності людини тим, що здійснюється відповідно до потреб індивіда, з метою отримання задоволення. З точки зору прибічників діяльнісної концепції, роль дозвілля полягає у відновленні психічних та фізичних сил людини, підвищенні її освітнього та духовного рівня, здійсненні лише тих занять у вільний час, що відповідають потребам та бажанням людини і приносять їй задоволення у процесі самої діяльності.

Дозвілля як психологічний стан людини розглядається крізь емоційне сприйняття людиною дозвіллєвих занять. Згідно з цією концепцією, дозвіллєвими вважаються лише ті види діяльності, що сприймаються людиною позитивно.

Дозвілля характеризується специфічними ознаками, пріоритетними серед яких слід назвати:

– свободу вибору дозвіллєвої діяльності, свободу від обов’язків;

– добровільну участь в дозвіллєвій діяльності;

– бажання отримати радість та задоволення;

– самодостатність та самотинність;

– компенсаційність дозвілля.

Головними ознаками дозвілля вважають свободу від обов’язків та добровільність участі. Дозвілля передбачає звільнення людини від тих функцій, що покладають на неї різні соціальні інститути (сім’я, церква, школа, суспільство). Тому в умовах перетворення дозвіллєвих занять на скла-

дову навчання, роботи, релігійної, політичної чи господарської діяльності, відбуваються суттєві зміни в самій природі дозвілля, навіть якщо ці дозвіллєві заняття задовольняють людину. Дозвілля, що має на меті конкретну соціальну або матеріальну мету, доцільно називати «напівдозвіллям».

Дозвілля, яке не має жодної корисливої мети, крім задоволення та відпочинку, є «чистим дозвіллям». Дозвіллєва ініціатива виявляється не просто в діяльності, а в діяльності добровільній, свідомій; діяльності, що співпадає з інтересами та уподобаннями людини. Тому дозвіллєва діяльність залежить, в основному, не від зовнішніх, а від внутрішніх потреб та мотивів людини.

Зважаючи на множинність та різноманітність класифікацій дозвілля, загальноприйнятою вважається класифікація дозвілля за такими ознаками:

– видом активності (пасивне та активне дозвілля);

– періодичністю (щоденне, щотижневе, відпускне, святкове);

– тривалістю (короткочасне, довготривале, епізодичне);

– напрямами діяльності (творче, рекреаційне, культурне, спортивне, декоративно-прикладне, туристичне).

Дозвілля має свої обсяги та структурне наповнення.

Структура дозвілля охоплює: споживання культурних цінностей, спілкування, творчі зайняття, хобі, рекреаційні та оздоровчі заходи, суспільно-корисну роботу, самоосвіту, пасивний відпочинок, асоціативні прояви. З кінця ХХ ст. в суспільстві істотно збільшується обсяг вільного часу, що значно впливає на участь населення в дозвіллєвій діяльності. Дозвілля залежить від загального бюджету часу людини та його поділу на робочий і позаробочий, від витрат на сон, споживання їжі, сімейно-побутові питання, транспорт (тобто, необхідні життєві витрати), від рівня соціального, культурного, медичного обслуговування населення.

Функції дозвілля.

На кожному з етапі в історичного розвитку дозвілля виконувало різні функції, відповідаючи соціальному замовленню суспільства, потребам, бажанням та інтересам окремої особистості. Вважається доречним поділ функцій дозвілля на основні або постійні, генетично притаманні дозвіллю та тимчасові, ті, що виникають лише на певних етапах дозвіллєвої діяльності.

При формулюванні функцій дозвілля необхідно враховувати істотні та специфічні риси дозвілля, потреби суспільного розвитку та практико-орієнтований характер дозвілля. Головними соціальними функціями дозвілля є рекреаційна, комунікативна, соціальна, творча, ціннісно-орієнтаційна, пізнавальна та виховна.

Рекреаційна функція спрямована на зняття виробничої перевтоми, психологічної перенапруги, відтворення фізичних, інтелектуальних, емоційних сил людини; на зміцнення здоров'я шляхом здійснення дозвіллєвим об'єднанням ігрових, оздоровчих, розважальних, спортивних, туристично-екскурсійних програм, проведення вечорів відпочинку, видовищних заходів, театралізованих вистав, масових свят.

Рекреаційна функція яскраво виявляється у таких формах роботи, як концерти, художні видовища, спортивні змагання, художня творчість, аматорські об'єднання, свята, туристичні заходи. На відміну від вітчизняних вчених, які розглядають рекреаційну функцію дозвілля як другорядну, у західних зарубіжних країнах рекреації надається особливого значення. Вважається, що в них відбивається сутність та особливості вільного часу.

Комунікативна функція дозволяє розширити можливості для спілкування, подолання самотності, знаходження нових друзів. Вона яскраво виявляється в таких формах дозвілля, як диспути, дискусії, вечори відпочинку, конференції, конкурсні та розважальні програми, просвітницькі акції

тощо. При цьому, сила дозвіллєвого об'єднання полягає не в безпосередньому впливі на людину, повідомленні їй певної інформації (телебачення, до речі, таких можливостей має значно більше), а в тому, що на дозвіллі людина має можливість різноманітно діяти сама.

Соціальна функція дозвілля сприяє тому, щоб кожна особистість мала власну гідність, могла найти зміст свого існування, сприяє інтеграції людини в суспільство, задовольняє можливість самоідентифікації, дозволяє відчути свою приналежність до певної спільноти. Вона поєднує в собі функції адаптації, соціалізації, психологічної профілактики і пов'язана з соціально-культурними, рекреаційними, дозвіллєвими проєктами для інвалідів, осіб похилого віку, представників етноменшин, «важких» підлітків.

Творча функція спрямована на створення умов для вияву й розвитку творчого потенціалу особистості за межами професійно-трудової та сімейно-побутової діяльності шляхом участі особистості у виставках, творчих вечорах, в різноманітних гуртках, хобі-групах. у роботі майстерень, літературних, музичних, народознавчих віталень, художніх салонів. Творча функція дозвілля забезпечує не просто відпочинок та розваги людини, а й самовдосконалення у вільний час.

Пізнавальна функція дозвілля постає складовим компонентом неперервної освіти, підкреслюючи важливість самовдосконалення й самоосвіти, духовного збагачення особистості. Пізнавальна функція дозволяє задовольнити потреби в додатковій інформації, в поширенні та набутті нових знань.

Ціннісно-орієнтаційна функція полягає у формуванні системи ціннісних уявлень та орієнтацій особистості, мотивів, ідеалів, переконань, життєвої позиції і виявляється у ставленні індивіда до навколишнього середовища, до інших людей, до самого себе. Сприймаючи певні події, факти, предмети, наукові концепції, поведінку інших людей, навколишній світ, людина

завжди оцінює та формує певне ставлення до них. Оцінювання, сприйняття та розуміння людиною будь-чого відбиває її ставлення до певного явища і впливає на активність особистості.

Виховна функція дозвілля має специфічні особливості, які полягають у добровільному включенні людини в дозвіллєву діяльність і виявляється в цілеспрямованому розвитку особистісних потенціалів (пізнавального, ціннісно-орієнтаційного, творчого, комунікативного). Дозвіллєвий заклад часто постає в ролі додаткової школи як паралельне з навчальною установою джерело знань, набуття певних навичок і розширення культурно-дозвіллєвих інтересів.

Функції дозвілля визначають форми та види відпочинку:

– пасивний відпочинок;

– розважальне дозвілля;

– пізнавальне дозвілля;

– творче дозвілля.

Дозвілля має свої закономірності:

– дозвіллєва діяльність здійснюється у вільний для людини час, надає свободу вибору дозвіллєвих занять та участі в них, зміст дозвіллєвої діяльності нерегламентований і не запрограмований;

– багатоманітність видів дозвіллєвої діяльності, синтетичність та великий діапазон, дозволяють інтегрувати різні види дозвіллєвої діяльності, створюють підвищені (порівняно з іншими складовими соціально-культурної діяльності) можливості для вияву й розвитку творчого потенціалу людини, залучення до кращих досягнень світової культури;

– міжособистісне культурне спілкування на дозвіллі посилює привабливість дозвіллєвої діяльності для людини і відкриває можливості для розвитку культури особистості;

– самодіяльна й ініціативна основа дозвіллєвої діяльності передбачає активну участь особистості в дозвіллєвих заходах;

якщо зміст дозвіллєвої діяльності неадекватний інтересам та потребам особистості, можливості дозвілля лишаються нереалізованими і не впливають на творче розкриття особистості;

– дозвілля створює умови для духовного розпитку особистості, обміну, засвоєння та створення нових духовних цінностей;

– дозвілля є засобом соціалізації особистості; завдяки участі в дозвіллєвій діяльності особистість засвоює досвід суспільства, його цінності, накопичує соціальні знання та норми поведінки.

Принципи організації відпочинку.

На сучасному етапі розвитку дозвіллєвої сфери в Україні формується нова система принципів дозвіллєвої діяльності, зумовлена економічними, соціальними, культурними, політичним процесами в суспільстві. На відміну від закономірностей, принципи дозвіллєвої діяльності відбивають ті вимоги, що висуваються державою перед дозвіллєвою сферою для успішного виконання суспільного призначення дозвілля.

Принципи становлять теоретичні, соціальні, культурні, політичні, організаційні засади, на яких ґрунтується дозвіллєва діяльність. Вітчизняні вчені визначають такі загальні принципи дозвіллєвої діяльності:

– системність як цілеспрямована, системна організація дозвіллєвої діяльності з метою раціонального використання вільного часу, розвитку соціальної активності та індивідуальної ініціативи людини, відволікання її від асоціальної поведінки;

– добровільність як певна незалежність дозвілля, відсутність регламентації з боку держави та інших структур, вільний вибір людиною дозвіллєвих занять;

– диференціація як врахування особливостей різних верств населення, умов праці, професійних інтересів, вікової специфіки, статевих ознак, рівня духовного розвитку особистості;

– доступність та якісність дозвіллєвих послуг як задоволення потреб і запитів клієнтів дозвіллєвого закладу, сис-

тематичне вивчення їхніх бажань, прогнозування розвитку дозвіллєвої сфери;

– відповідність дозвіллєвих послуг місцевим умовам – соціально-демографічним, економічним, культурно-освітнім, політичним, практичній діяльності людини.

Однак провідним у дозвіллєвій діяльності вважається принцип інтересу, що означає врахування інтересів особистості, сприяє не лише їх задоволенню, а й пробудженню нових потреб і запитів, формує нові духовні цінності. Принцип інтересу передбачає відповідність дозвіллєвого заняття нахилам та уподобанням особистості.

Особливою ознакою дозвілля у сучасних умовах є створення умов для спілкування з тими цінностями, що викликають особистий духовно мотивований інтерес. У результаті соціально-культурної активності особистості стає можливим створення, поширення та засвоєння культурних цінностей, що передбачає наповнення вільного часу змістом, який особливо сприяє формуванню духовності, національної свідомості і патріотизму, загальнолюдських якостей та творчих здібностей. Реальним є розширення соціального досвіду та набуття нових навичок у різних сферах життєдіяльності громад.

За роки незалежності більш популярними у населення усіх без винятку регіонів України стають культурно-дозвіллєви заходи національно-патріотичного спрямування, присвячені знаменним подіям в історії і культурі держави, молодіжній тематиці, усній народній творчості, збереженню культурної спадщини тощо. Саме в традиційній культурі зберігається генетична пам'ять українського народу, утілені його духовна краса, повага й любов до рідної землі.

Необхідно, зрозуміти, що відмінна особливість культурно-дозвіллєвого заходу – це відтворення різнобарвної палітри духовності, відкритість, довіра, звернення до публічної аудиторії, особливий контакт зі слухачами, відчуття спів-

творчості, взаєморозуміння між ними. Завдяки популяризації духовності засобами культурно-дозвіллєвої діяльності відбувається розвиток культури в Україні.

Важливу роль у цьому процесі відіграє особистість людини, яка організовує дозвілля, його обізнаність з культурним надбанням народу, особиста культура, сформованість практичних загально педагогічних і спеціальних вмінь. Отримані загальні та спеціальні знання повинні відбиватися у практичних вміннях, тому що саме дозвіллєва сфера вимагає від культуролога творчого підходу до розв'язання навчально-виховних завдань та організації змістовного культурного відпочинку

Навчальна дисципліна «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності» є обов'язковою компонентою ОПП «Культурологія, культурно-дозвіллєва діяльності» на кафедрі культурології Маріупольського державного університету у м. Києві (далі: МДУ).

Метою курсу є вивчення закономірних процесів у культурі дозвілля в Україні; засвоєння студентами теоретичних та практичних навичок з методики, менеджменту та маркетингу культурно-дозвіллєвої діяльності, питань її матеріально-фінансового забезпечення; ознайомлення студентів з особливостями та напрямками розвитку українського та зарубіжного дозвіллєзнавства, підготовка майбутніх фахівців до організації, керівництва та ведення культурно-дозвіллєвої діяльності з різними категоріями населення у територіальних громадах.

Передумовами до вивчення навчальної дисципліни «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності» в МДУ є знання міждисциплінарних зв'язків з такими дисциплінами як: «Студії з української культури», «Історія світової культури», «Державне управління в галузі культури», «Соціокультурна діяльність», «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади», «Культурне розмаїття», «Організація дозвілля: світовий досвід», «Інформаційні технології та комунікації в сфері дозвілля», «Культурологія, організа-

ція культурно-дозвілллєвої діяльності», «Театральне мистецтво та масові видовища», «Свята і обряди в українській культурі», «Культурна спадщина України»,. «Музеєзнавство і виставкова діяльність», «Екскурсознавство», «Інформаційні технології та комунікації в сфері дозвілля» та навчальною (культурно-дозвіллєвою), виробничою (культурно-дозвіллєвою) і виробничою (педагогічно-дозвіллєвою) практиками.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен набути наступних фахових компетентостей:

– здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію);

– здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства;

– здатність аналізувати культурну політику в інституціях різних рівнів;

– здатність створювати аналітичні звіти, розробляти рекомендації та генерувати проекти (культурно-мистецькі, художні та дозвіллєві) щодо об'єктів професійної діяльності, використовуючи актуальну нормативну основу;

– здатність популяризувати знання про культуру та поширювати інформацію культурологічного змісту використовуючи сучасні інформаційні, комунікативні засоби та візуальні технології.

Програмні результати навчання мають передбачати наступні складові:

– аналізувати ефективність культурних політик, технологій реалізації культурних ідей у контексті конкретних параметрів їх впровадження;

– розпізнавати та класифікувати різні типи культурних продуктів, визначати їх якісні характеристики на основі комплексного аналізу;

– обґрунтовувати, розробляти та реалізовувати культурні події та проєкти з дотриманням законодавства та у відповідності до визначених мети та завдань;

– презентувати знання про культуру відповідно до спеціалізації представників різних професійних груп та здобувачів освіти.

Культурно-дозвіллєва діяльність в Україні, заснована на традиціях культурно-виховної та освітньої роботи, є системою заходів, що сприяють підвищенню культурного рівня, розвиткові творчих здібностей та ініціативи, організації культурного дозвілля на території громад. Вона є необхідним для національно-патріотичного та ідейно-естетичного виховання особистості, її цілісного формування.

Професійно і змістовно проведений культурно-дозвіллєвий захід покликаний не лише задовольняти духовні потреби соціуму, а й сприяти духовному збагаченню його кожної особистості. Він вчить людей розуміти один одного, виховує гуманізм і культурно-мистецькі знання, допомагає у спілкуванні.

Слід звернути увагу на те, що механічний кіно-відео перегляд культурно-масового заходу не зможуть замінити собою «живе» сценічне дійство або виконання музичних творів. Тому, саме залучення студентів до організації і проведення культурно-дозвіллєвих заходів, концертних публічних виступів, майстер-класів відіграють особливу роль у підготовці майбутніх фахівців культурологічного фаху, наповнюють новим змістом увесь процес набуття досвіду організатора.

Про перевагу «живої» участі студентів у підготовці культурно-дозвіллєвих заходів, як найбільш дієвого засобу їх професійного виховання, доводить наступне: у виконавській практиці поєднуються культурно-педагогічна та культурно-просвітницька діяльність, наслідки якої закріплюються й удосконалюються у професійному вмінні та навичках студентів; в процесі творчого спілкування між культорганізатором

і аудиторією відбувається ряд соціальних функцій: це – просвітництво публіки, її духовне збагачення, виховання в широкому значенні слова, задоволення духовних потреб соціуму.

Отже, завдання та цілі діяльності студентів-культурологів як майбутніх організаторів культурно-дозвіллєвих заходів, викладених у курсі лекцій, можна представити за наступним алгоритмом:

– організація і проведення культурно-дозвіллєвих заходів національно-патріотичного спрямування;

– популяризація та пропаганда кращих взірців національної і світової культури;

– збагачення творчого репертуару, обмін досвідом та творчими досягненнями майбутніх фахівців галузі культури, демонстрація українських культурницьких традицій;

– забезпечення діалогу культур;

– створення умов для творчого розвитку кожної особистості на рівні громад, її потенційних здібностей і можливостей;

– залучення студентів-культурологів до різноманітних культурно-дозвіллєвих заходів, сприяння їхньому формуванню як публічних діячів культури.

Полегшує студентам процес засвоєння навчальної дисципліни «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності» курс лекцій, підготовлений викладачами кафедри у 2025 р. А робота студентів, окрім аудиторних занять, має доповнюватися й позааудиторною (самостійна робота зі сценаріями культурно-дозвіллєвих заходів, підкріплена теоретичними знаннями та науково-інформаційними матеріалами для розширення власного світогляду та належного відтворення художнього задуму). Студенти повинні самостійно опрацьовувати творчий матеріал, оволодівати новими прийомами культурно-дозвіллєвої роботи.

У цьому їм допоможе практикум із навчальної дисципліни «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності», упоряд-

кований відповідно до вимог її робочої програми. Значущість теми обумовила актуальність означеного навчального видання, яке дозволить студентам-культурологам закріпити виконанням практичних завдань теоретичні знання із базових питань культурно-дозвіллєвої діяльності.

Завдання для семінарів і теми для самостійної роботи студентів та індивідуальних навчально-дослідних завдань подані за трьома модулями, що тематично відповідають робочій програмі з навчальної дисципліни «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності»:

– «Теоретичні аспекти культурно-дозвіллєвої діяльності»;

– «Планування культурно-дозвіллєвої діяльності»;

– «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності».

Завданням практикуму є закріплення теоретичних засад вивчення студентами проблеми щодо організації культурно-дозвіллєвої діяльності.

Основна мета практикуму – вивчення етапів, процесів та особливостей культурно-дозвіллєвої діяльності у контексті основоположних тенденцій розвитку дозвілля в Україні та світі; ознайомлення студентів із сучасними підходами до організації дозвілля, особливостями розвитку вітчизняної дозвіллєвої практики; виявлення її зв'язку з цивілізаційними, соціальними, мистецькими явищами і процесами; вільне оперування сучасними концептами дозвілля та широким фактологічним матеріалом, і на цій підставі поступове підведення теоретичної, практичної підготовки студентів до відповідного кваліфікаційного рівня, формування творчо-інтелектуальної активності майбутніх молодих фахівців-культурологів в галузі дозвіллєвої діяльності.

У процесі виконання практичних завдань студенти повинні засвоїти:

– джерела, наукову літературу, сучасні методологічні підходи до проблеми культурно-дозвіллєвої діяльності;

– історію вітчизняного та зарубіжного дозвілля;

– особливості культурно-дозвіллєвої діяльності та її пріоритети;

– специфіку культурно-дозвіллєвої діяльності в умовах військового стану;

– напрямки розвитку культурно-дозвіллєвих практик.

Прикладне значення практикуму полягає у наступному:

– уміння самостійно узагальнювати й аналізувати набуті знання з організації дозвілля;

– аналізу вітчизняного і зарубіжного досвіду у сфері дозвілля;

– усвідомлення природи різних жанрів дозвілля серед різних категорій населення; – уміння професійно розвивати дозвіллєву галузь за вимогами і потребами громад;

– збагачення власної духовної культури шляхом самоосвіти, творчої праці над поглибленням і вдосконаленням знань з культурно-дозвіллєвої діяльності;

– формування у студентів здатності самостійно осмислювати та оцінювати процеси у культурному дозвіллі в Україні у сучасних умовах, вміти застосовувати набуті знання у практичній діяльності.

Виховні завдання практикуму полягають у наступному:

– посилення національно-патріотичної, гуманітарної та гуманістичної складової освітнього процесу на спеціальності В12 «Культурологія та музеєзнавство», в МДУ; усвідомлення майбутніми культурологами важливості всебічного духовного розвитку особистості; усвідомлення власної причетності та відповідальності за майбутнє країни, її народу;

– у культурно-дозвілєвій діяльності домагатися формуванню наукового світогляду, високого рівня культури особистості;

– усвідомлення студентами пріоритетного значення культурно-дозвілєвої діяльності у вихованні ідеалів демократії, прагнення до загальнолюдських цінностей;

– виховання у дозвіллі моральної й естетичної культури особистості, сприяння ствердженню у свідомості молоді принципів загальнолюдської моралі, розвитку зрілих естетичних смаків.

Практикум тематично співвідноситься із навчальними та науковими виданнями, підготовленими на кафедрі культурології Маріупольського державного університету у 2019-2025 роках, що є важливим підґрунтям у процесі підготовки студентів до практичних занять та організації самостійної і наукової роботи:

– Історія української культури. Курс лекцій для студентів спеціальності 034 Культурологія / За заг. ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 168 с.

– Історія української культури. Курс лекцій для студентів спеціальності 034 Культурологія / Укладачі: проф. Ю. С. Сабадаш, доц. Ю. М. Нікольченко, доц. Л. Г. Дабло; За заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 168 с.

– Історія української культури (від стародавніх часів до XIX століття): ілюстрована хрестоматія. У 3-х частинах / За заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Ч.І. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 320 с.

– Культурологія: курс лекцій / За заг. ред. Проф. Ю.С. Сабадаш. Видавництво Ліра-К, 2021. 216 с.

– Культурологія: практикум. / За заг. ред. Проф. Ю.С. Сабадаш. Видавництво Ліра-К, 2022. 218 с.

– Історія української культури (Українська культура XX століття): ілюстрована хрестоматія. У 3-х частинах / За заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Ч.ІІ. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2022. 292 с.

– Історія української культури (1991-2023): ілюстрована хрестоматія. У 3-х частинах / За заг. ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Ч.ІІІ. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 320 с.

– Історія української культури. Практикум для студентів спеціальності 034 Культурологія / За заг. ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 110 с.

– Сучасна культурологія: актуалізація теоретико-практичних вимірів: колективна монографія / За заг ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019, 308 с.

– Сучасна культурологія: постмодернізм у логіці розвитку української гуманістики: колективна монографія / За заг ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2022, 432 с.

– Сучасна культурологія: доба культурно-історичних зламів. Колективна монографія / За заг ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2025, 466 с.

Практикум допоможе підготувати фахівців, добре обізнаних із історією та сучасними проблемами дозвілля в Україні та спроможних застосовувати базові знання у професійній діяльності. Зважаючи на специфіку аудиторії, укладачі практикуму закцентували особливу увагу на культурологічній термінології з культурно-дозвіллєвої діяльності.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1.
Теоретичні аспекти культурно-дозвіллєвої діяльності

Тема 1. Предмет і завдання навчальної дисципліни «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності»

Мета, завдання та методологія навчальної дисципліни «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності». Нормативна база, основний понятійний апарат та джерела з курсу. Взаємозв'язок з іншими культурологічними дисциплінами.

Тема 2. Культурно-дозвіллєва діяльність в історичному контексті.

Організація дозвілля в давньому світі. Організація дозвіллєвої діяльності в епоху Середньовіччя та Відродження. Організація дозвілля в епоху Нового часу. Організація дозвілля в XIX-XXI ст. Світові традиції та національні особливості організації культурно-дозвіллєвої діяльності.

Змістовний модуль 2.
Планування культурно-дозвіллєвої діяльності

Тема 3. Етапи планування культурно-дозвіллєвої діяльності з урахуванням категорій соціуму та його потреб. Сценарій та режисура.

Основні види дозвілля. Завдання, сучасні форми та технології організації і проведення дозвіллєвих заходів.

Характеристика різних категорій потенційних учасників культурно-дозвіллєвих заходів. діяльності: за місцем проживання, за віком, за професією, за соціальним станом, за уподобаннями. Знання особливостей аудиторії, що обслуговується – умова ефективної організації культурно-дозвіллєвих заходів. Поняття про різнобічний характер потреб людини. Естетичний інтерес і його роль у формуванні особистості. Особливості педагогічного керівництва процесом формування естетичних інтересів та потреб соціуму. Можливість впливу громадських закладів (школа, клуб, театр, філармонія, бібліотека тощо) на формування потреб у процесі планування культурно-дозвіллєвих заходів.

Порядок організації та проведення дозвіллєвих заходів. Вимоги та обов'язки організаторів дозвіллєвих заходів. Обов'язки учасників культурно-дозвіллєвих заходів. Вимоги до забезпечення небезпеки під час організації та проведення культурно-дозвіллєвих заходів. Відповідальність за проведення дозвіллєвих заходів.

Нормативно-правові забезпечення щодо регулювання витрат в установах, організаціях та підприємствах на культурно-дозвіллєвої діяльності. Склад витрат для організації культурно-дозвіллєвих заходів. Документаційне оформлення культурно-дозвіллєвих заходів.

Особливості дозвіллєвої роботи з різними категоріями населення. Тематичні вечори як комплексне художньо-публіцистичне дійство. Театралізовані тематичні вечори. Літературно-музична композиція та її пізнавальне значення. Вечір-розповідь. Вечір-репортаж. Вечір-портрет. Вечір-мітинг. Вечір-ритуал. Документальність та літературна основа. Вимоги до художнього та музичного оформлення. Туризм. Використання засобів комунікації.

Види сценаріїв. Обґрунтування ідейно-тематичного задуму. Конкретизація загальної теми, пошук, відбір та ви-

світлення проблемного аспекту, ситуативної загальності. Сценарний хід і сюжет. Композиційна побудова сценарію. Монтаж як вид композиційної побудови матеріалу. Прийоми й засоби монтажу Методика розробки сценарного плану, епізоду сценарію, компілятивного сценарію. Пошук шляхів впливу на емоції глядачів. Співвідношення документальної публіцистичності і художньої виразності.

Змістовний модуль 3.
Організація культурно-дозвіллєвої діяльності

Тема 4. Народні свята і обряди в культурно-дозвіллєвій діяльності

Святково-обрядова культура України. Основні елементи сімейної обрядовості. Етичні норми і світоглядні традиції у весільній обрядовості. Форми весілля та весільні ювілеї. Система дій поховальної обрядовості. Календарні свята і обряди як поєднання раціонального досвіду та високо-естетичних традицій. Свят-вечір та його символіка. Колядування. Масляна як свято весняного пробудження природи. Обряди й атрибути Великодних свят. Святкування Івана Купала. Свята осіннього циклу. Трудові свята і обряди як органічна складова святково-обрядової культури українського народу. Свято першої борозни. Свято першого снопа. Обжинки. Завивання спасової бороди. Діалектична єдність понять «свято» та «святковість». Соціально педагогічне програмування народних свят та обрядів Драматургія свята: композиція, сюжетність, темпоритм та ін. Особливості створення сценарію свята. Аргументація (логічна та психологічна) масової дії. Задум театралізованого святково-обрядового дійства, його ідейно-тематичне обґрунтування та втілення. Використання фольклорного матеріалу. Художньо виражальні засо-

би свята та обряду. Конкретизація документальної основи свята. Постановочний план свята та його особливості.

Тема 5. Організація масових театралізованих дійств

Драматургія свята: композиція, сюжетність, темпоритм та ін. Особливості створення сценарію свята. Аргументація (логічна та психологічна) масової дії. Задум театралізованого святково-обрядового дійства, його ідейно-тематичне обґрунтування та втілення. Використання фольклорного матеріалу. Художньо виражальні засоби свята та обряду. Конкретизація документальної основи свята. Постановочний план свята та його особливості.

Режисерський задум і режисерське бачення. Режисерський постановочний план заходу. Поняття про мізансцену. Мізансцена та творча імпровізація актора. Сценічна пластика. Сюжет та його зв'язок з аудиторією. Конфлікт сценарію та його розробка. Монтажні засоби (послідовність, контрастність, паралельність, одночасність, ремінісцентність). Активізація учасників масового заходу. Музичне, художнє, світове оформлення. Сценографія епізоду.

Вечори відпочинку і їх види. Танцювальні вечори, вимоги до їх програми та музичного оформлення. Комплексні вечори відпочинку для молоді та їх пізнавальний характер. Використання засобів театралізації. Диференційований підхід до організації вечорів відпочинку. Методика проведення сімейних вечорів відпочинку. Молодіжні бали. Організація та проведення новорічного балу-маскараду, дискотеки, українських вечорниць, вечора гумору і сміху.

Тема 6. Фестивалі та концерти: специфіка і особливості їх організації й проведення

Концерт. Види концертів (збірний, тематичний, театралізований. Вимоги до концертного номеру. Режисерський

задум – образне бачення майбутнього концерту. Театралізований концерт, його особливості, підготовка та проведення. Художньо-сценічний образ концерту (мета і зміст, композиція, сюжетний хід, сценічна атмосфера. Монтажний лист концерту. Шоу програми. Використання виражальних засобів притаманних театрові. Особливості музичного, звукового, світлового оформлення. Наочне і технічне забезпечення. Композиційна будова програми. Фестивалі їх різновиди та особливості проведення. Кіно-відео покази як форма організації дозвілля. Методика організації кіно-відео показів.

2. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять

Фундаментом підготовки до семінарських занять при вивченні історії української культури є систематичне вивчення джерел і літератури, а її успіх значною мірою залежить від наявності у студента необхідних збірників документів і матеріалів, навчальних посібників і підручників.

Для того, щоб знайти потрібну книгу, студент повинен уміти користуватися каталогами бібліотек, зокрема Наукової бібліотеки Маріупольського державного університету. Вони становлять перелік літератури, яка зберігається в бібліотеці. Каталог складається з карток, які містять основну інформацію про те чи інше літературне джерело (автора, заголовок, місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок, бібліотечний шифр тощо).

Для того, щоб зробити правильний запис, необхідно ознайомитись із змістом тексту. Конспективний запис слід поділити на частини відповідно до пунктів плану семінару; кожна частина має містити виклад одного з положень, а також його аргументацію. Конспективна форма запису вимагає не тільки фіксації найважливіших положень джерела, а й наведення необхідних міркувань, доведень. Інколи в конспекті, як зазвичай на полях, роблять власні зауваження. Ретельно занотовуючи історичні документи чи виписки з них, точно вказують бібліографічні дані публікації (автора, назву документа; місце та рік видання книги; сторінку, з якої зроблена виписка). Наприклад:

– Сучасна культурологія: постмодернізм у логіці розвитку української гуманістики : кол. монографія / Ю. С. Сабадаш, О. М. Гончарова, Л. Г. Дабло та ін. ; за заг. ред. Ю. С. Сабадаш;

ред.-уклад. Ю. С. Сабадаш, І. В. Петрова. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. – 432 с.;

– Нікольченко Ю. М. Шедеври вітчизняної культурної спадщини у курсі лекцій з історії української культури // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. Збірник наукових праць. Випуск 24. 2022 рік. С. 59-66;

– Історія української культури. Курс лекцій для студентів спеціальності 034 Культурологія / Укладачі : проф. Ю. С. Сабадаш, доц. Ю. М. Нікольченко, доц. Л. Г. Дабло; за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. – 168 с.

Творча, раціональна робота з книгою з метою глибокого та міцного засвоєння знань передбачає:

– по-перше, оволодіння методикою читання;

– по-друге, вміння аналізувати текст і записувати його.

Якість засвоєння прочитаного тексту значною мірою залежить від уміння:

– правильно читати;

– розуміти, усвідомлювати й закріплювати прочитане;

– відчувати, переживати прочитане.

Оволодіння студентом методу правильного читання пов'язане з повноцінним повторенням (відтворенням) і резюмуванням змісту тексту. Крім запам'ятовування конкретних фактів студент повинен уміти опрацьовувати отриману інформацію, письмово викладати власну думку щодо прочитаного.

Із метою цілеспрямованої та ефективної роботи з текстом студент має:

– не переписувати цілі речення чи абзаци, а лише фіксувати ключові думки, ідеї;

– затримувати увагу на вступному реченні кожного абзацу, особливо, коли це великі абзаци;

– не пропускати так звані слова-сигнали («отже», «таким чином», «підбиваючи підсумки» тощо), які застосовуються для того, щоб загострити увагу на чомусь важливому. Уміння виділяти слова-сигнали в підручниках, посібниках, статтях є дуже важливим для розвитку здатності засвоювати прочитаний матеріал у всій його смисловій цілісності, тобто не спрощуючи й не пропускаючи висновків та оцінок автора;

– уважно ознайомитися з висновками автора.

Одним із шляхів запам'ятовування та засвоєння матеріалу є ведення записів прочитаного. Основні форми записів – план, виписки, тези, анотація, резюме, конспект.

Одне з найскладніших завдань, яке має виконати студент, – підготовка доповіді. Ознайомившись і опрацювавши рекомендовані документи, матеріали, наукові статті, відповідний розділ підручника чи посібника, на завершальному етапі підготовки до семінарського заняття студент повинен підготуватися до доповіді й обговорення запланованих питань.

Доповідь, яку планується виголосити на семінарі, має відповідати наступним вимогам:

– методологічно правильно і всебічно розкрити зміст обраного питання;

– засвідчити самостійну роботу над історичними джерелами та літературою;

– продемонструвати вміння планувати чітко все те, що вивчається, й зрозуміло формулювати головні питання доповіді.

Слід також розрахувати, щоб час доповіді не перевищував 7-8 хвилин, інакше студент може не встигнути розкрити питання. Досвід проведення семінарських занять свідчить, що для студента-доповідача особливого значення набувають три чинники:

– володіння матеріалом;

– володіння собою;

– володіння аудиторією.

Звичайно, готуючи доповідь, студент повинен прагнути зробити її не тільки правильною за формою, а й цікавою за змістом. Для цього у виступі, зокрема, необхідно уникати незрозумілих доповідачеві термінів, слів-«паразитів» (наприклад: «ну»), тавтологій (повторення одних і тих же слів), абстрактних понять. Натомість слід увести до своєї доповіді цікаві приклади, приказки, прислів'я, «крилаті» вислови; їхнє доречне використання пожвавить виступ, зробить його емоційнішим.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінар 1.
Завдання і зміст культурно-дозвіллєвої діяльності в Україні

1. Державна нормативно-правова база галузі культури в Україні.
2. Основні функції та напрямки культурно-дозвіллєвої діяльності. Їх завдання та особливості.
3. Взаємозв'язок культурно-дозвіллєвої діяльності з сучасними умовами життя.
4. Соціальна цінність культурно-дозвіллєвої діяльності та її роль у формуванні особистості.
5. Соціально-профілактичний напрям діяльності установ культури.
6. Поняття «менеджмент в організації культурно-дозвіллєвої діяльності».
7. Основні вимоги до менеджера культурно-дозвіллєвої діяльності.
8. Основні функції менеджера культурно-дозвіллєвої діяльності.

9. Найважливіші лідерські якості менеджера культурно-дозвіллєвої діяльності.

10. Значення арт-менеджменту в організації культурно-дозвіллєвої діяльності.

Методичні рекомендації

Дозвілля має свої обсяги та структурне наповнення. Структура дозвілля охоплює: споживання культурних цінностей, спілкування, творчі зайняття, хобі, рекреаційні та оздоровчі заходи, суспільно-корисну роботу, самоосвіту, пасивний відпочинок, асоціативні прояви. З кінця XX ст. в суспільстві істотно збільшується обсяг вільного часу, що значно впливає на участь населення в дозвіллєвій діяльності. Дозвілля залежить від загального бюджету часу людини та його поділу на робочий і позаробочий, від витрат на сон, споживання їжі, сімейно-побутові питання, транспорт (тобто, необхідні життєві витрати), від рівня соціального, культурного, медичного обслуговування населення.

Збільшення обсягу дозвілля можливе за умов скорочення часу для роботи; удосконалення діяльності соціальних, транспортних, оздоровчих, комунальних та інших служб, тощо.

Функція дозвілля. На кожному з етапі в історичного розвитку дозвілля виконувало різні функції, відповідаючи соціальному замовленню суспільства, потребам, бажанням та інтересам окремої особистості. В науковій літературі з питань дозвілля, проблема його функцій набула належне філософське, педагогічне, культурологічне розкриття. В наукових школах західного зарубіжжя – американській, французькій, німецькій, англійській – такі поняття, як «функції» та «принципи» розрізняються за кількістю, назвами, змістом. Особливо це показово при визначенні функцій дозвілля. Вважається доречним поділ функцій дозвілля на основні або постійні, генетично прита-

манні дозвіллю та тимчасові, ті, що виникають лише на певних етапах дозвіллєвої діяльності.

При формулюванні функцій дозвілля необхідно враховувати істотні та специфічні риси дозвілля, потреби суспільного розвитку та практикоорієнтований характер дозвілля. Головними соціальними функціями дозвілля є рекреаційна, комунікативна, соціальна, творча, ціннісно-орієнтаційна, пізнавальна та виховна.

Рекреаційна функція спрямована на зняття виробничої перевтоми, психологічної перенапруги, відтворення фізичних, інтелектуальних, емоційних сил людини; на зміцнення здоров'я шляхом здійснення дозвіллєвим об'єднанням ігрових, оздоровчих, розважальних, спортивних, туристично-екскурсійних програм, проведення вечорів відпочинку, видовищних заходів, театралізованих вистав, масових свят. Рекреаційна функція є однією з провідних для сучасних дозвіллєвих закладів, її мета – сприяти відпочинку, неформальному спілкуванню. Рекреаційний потенціал дозвіллєвих закладів реалізується завдяки змінюваності видів дозвіллєвої діяльності, спілкуванню з іншими, змаганням, мистецтву, фізичним навантаженням, інтелектуальним програмам.

Рекреаційна функція яскраво виявляється у таких формах роботи, як концерти, художні видовища, спортивні змагання, художня творчість, аматорські об'єднання, свята, туристичні заходи. На відміну від вітчизняних вчених, які розглядають рекреаційну функцію дозвілля як другорядну, у західних зарубіжних країнах рекреації надається особливого значення. Вважається, що в них відбивається сутність та особливості вільного часу. Разом з тим слід підкреслити, що досить часто, особливо в американській моделі дозвілля, рекреаційний компонент переважає, витісняючи дозвіллєві заняття, спрямовані на культурний та творчий розвиток людини.

Комунікативна функція дозволяє розширити можливості для спілкування, подолання самотності, знаходження нових друзів. Вона яскраво виявляється в таких формах дозвілля, як диспути, дискусії, вечори відпочинку, конференції, конкурсні та розважальні програми, просвітницькі акції тощо. При цьому, сила дозвіллєвого об'єднання полягає не в безпосередньому впливі на людину, повідомленні їй певної інформації (телебачення, до речі, таких можливостей має значно більше), а в тому, що на дозвіллі людина має можливість різноманітно діяти сама. Інформаційне спілкування передбачає обмін думками, задоволення естетичних та пізнавальних потреб; в емоційному спілкуванні на першому плані – задоволення потреб у співчутті, співпереживанні, взаєморозумінні, дружній підтримці. Емоційне спілкування протікає в нерегламентованих формах і не потребує додаткових зусиль та витрат.

Соціальна функція дозвілля сприяє тому, щоб кожна особистість мала власну гідність, могла найти зміст свого існування, сприяє інтеграції людини в суспільство, задовольняє можливість самоідентифікації, дозволяє відчути свою приналежність до певної спільноти. Вона поєднує в собі функції адаптації, соціалізації, психологічної профілактики і пов'язана з соціально-культурними, рекреаційними, дозвіллєвими проєктами для інвалідів, осіб похилого віку, представників етноменшин, «важких» підлітків. Ця функція набуває особливого значення на сучасному етапі, коли людина соціально розчарована, емоційно загублена, духовно принижена, не вірить у майбутнє, цинічна по відношенню до минулого; прагматична у своєму підході до сьогодення; втрачає повагу до великих моральних цінностей та норм.

Творча функція спрямована на створення умов для вияву й розвитку творчого потенціалу особистості за межами професійно-трудової та сімейно-побутової діяльності шляхом участі особистості у виставках, творчих вечорах, в різноманіт-

них гуртках, хобі-групах. у роботі майстерень, літературних, музичних, народознавчих віталень, художніх салонів. Творча функція дозвілля забезпечує не просто відпочинок та розваги людини, а й самовдосконалення у вільний час. Маючи різноманітні інтереси, людина прагне визнання своїх здібностей та вмінь на дозвіллі. Це особливо важливо, коли людина засобами дозвілля намагається компенсувати невдоволення або невизнання в інших сферах діяльності. Творча функція яскраво виявляється в таких формах дозвілля, як виставки, ділові ігри, конкурси, фестивалі, бесіди, самодіяльні концерти, туристичні походи, технічні гуртки, прикладна творчість.

П**ізнавальна функція** дозвілля постає складовим компонентом неперервної освіти, підкреслюючи важливість самовдосконалення й самоосвіти, духовного збагачення особистості. Пізнавальна функція дозволяє задовольнити потреби в додатковій інформації, в поширенні та набутті нових знань. На відміну від навчальних закладів, дозвіллєва діяльність не обмежується певним регламентом та правилами, її реалізація залежить від бажання, ініціативи та самодіяльності членів дозвіллєвого закладу з урахуванням їх індивідуальних інтересів та запитів. Пізнавальна функція яскраво виявляється в роботі клубів для людей «золотого» віку, гуртків, довідково-консультаційних служб, інформаційних кабінетів.

Ціннісно-орієнтаційна функція полягає у формуванні системи ціннісних уявлень та орієнтацій особистості, мотивів, ідеалів, переконань, життєвої позиції і виявляється у ставленні індивіда до навколишнього середовища, до інших людей, до самого себе. Сприймаючи певні події, факти, предмети, наукові концепції, поведінку інших людей, навколишній світ, людина завжди оцінює та формує певне ставлення до них. Оцінювання, сприйняття та розуміння людиною будь-чого відбиває її ставлення до певного явища і впливає на активність особистості.

Виховна функція дозвілля має специфічні особливості, які полягають у добровільному включенні людини в дозвіллєву діяльність і виявляється в цілеспрямованому розвитку особистісних потенціалів (пізнавального, ціннісно-орієнтаційного, творчого, комунікативного). Дозвіллєвий заклад часто постає в ролі додаткової школи як паралельне з навчальною установою джерело знань, набуття певних навичок і розширення культурно-дозвіллєвих інтересів. Підкреслюючи виховну функцію дозвілля, наголосимо на тому, що будь-який дозвіллєвий заклад має істотні відмінності від інших педагогічних організацій (загальноосвітніх, спортивних, музичних навчальних закладів). Його специфіка полягає в тому, то, на відміну від інших педагогічних систем, у дозвіллєвій установі (особливо це стосується клубів та гуртків) педагогічний процес постає як предметна діяльність, але результати цієї діяльності є лише засобом вирішення конкретних завдань, а не самоціллю.

Функції дозвілля визначають форми та види відпочинку:

– **пасивний відпочинок** як найпростіший рівень дозвілля, то не має перспективних цілей, дозволяє звільнитися від виробничої перевтоми, побути у спокої, психологічно розслабитися; пасивне дозвілля є складовою життя людини;

– **розважальне дозвілля** включає прогулянки, спортивні та видовищні шоу, відвідування театрів, ігри, рекреаційні заходи і сприяє емоційній та фізичній розрядці; розважальне дозвілля вимагає від людини певної підготовки, вольових зусиль, застосування фізичних та психічних сил;

– **пізнавальне дозвілля** передбачає активну участь людини у дозвіллєвій діяльності, спілкування в хобі-групах, з однодумцями, формує світогляд людини, розвиває її духовний світ, соціальні зв'язки та творчі уподобання;

– **творче дозвілля** характеризується духовною насиченістю, соціальною активністю, сприяє культурному збагаченню, створенню нових духовних цінностей.

Дозвілля має свої закономірності:

– дозвіллєва діяльність здійснюється у вільний для людини час, надає свободу вибору дозвіллєвих занять та участі в них, зміст дозвіллєвої діяльності нерегламентований і не запрограмований;

– багатоманітність видів дозвіллєвої діяльності, синтетичність та великий діапазон, дозволяють інтегрувати різні види дозвіллєвої діяльності, створюють підвищені (порівняно з іншими складовими соціально-культурної діяльності) можливості для вияву й розвитку творчого потенціалу людини, залучення до кращих досягнень світової культури;

– міжособистісне культурне спілкування на дозвіллі посилює привабливість дозвіллєвої діяльності для людини і відкриває можливості для розвитку культури особистості;

– самодіяльна й ініціативна основа дозвіллєвої діяльності передбачає активну участь особистості в дозвіллєвих заходах; якщо зміст дозвіллєвої діяльності неадекватний інтересам та потребам особистості, можливості дозвілля лишаються нереалізованими і не впливають на творче розкриття особистості;

– дозвілля створює умови для духовного розпитку особистості, обміну, засвоєння та створення нових духовних цінностей;

– дозвілля є засобом соціалізації особистості; завдяки участі в дозвіллєвій діяльності особистість засвоює досвід суспільства, його цінності, накопичує соціальні знання та норми поведінки.

Принципи організації відпочинку. На сучасному етапі розвитку дозвіллєвої сфери в Україні формується нова система принципів дозвіллєвої діяльності, зумовлена економічними, соціальними, культурними, політичним процесами в суспільстві. На відміну від закономірностей, принципи дозвіллєвої діяльності відбивають ті вимоги, що висуваються державою перед дозвіллєвою сферою для успішного виконання суспільного призначення дозвілля.

Принципи становлять теоретичні, соціальні, культурні, політичні, організаційні засади, на яких ґрунтується дозвіллєва діяльність. Вітчизняні вчені визначають такі загальні принципи дозвіллєвої діяльності:

– системність як цілеспрямована, системна організація дозвіллєвої діяльності з метою раціонального використання вільного часу, розвитку соціальної активності та індивідуальної ініціативи людини, відволікання її від асоціальної поведінки;

– добровільність як певна незалежність дозвілля, відсутність регламентації з боку держави та інших структур, вільний вибір людиною дозвіллєвих занять;

– диференціація як врахування особливостей різних верств населення, умов праці, професійних інтересів, вікової специфіки, статевих ознак, рівня духовного розвитку особистості;

– доступність та якісність дозвіллєвих послуг як задоволення потреб і запитів клієнтів дозвіллєвого закладу, систематичне вивчення їхніх бажань, прогнозування розвитку дозвіллєвої сфери;

– відповідність дозвіллєвих послуг місцевим умовам – соціально-демографічним, економічним, культурно-освітнім, політичним, практичній діяльності людини.

Однак провідним у дозвіллєвій діяльності вважається принцип інтересу, що означає врахування інтересів особистості, сприяє не лише їх задоволенню, а й пробудженню нових потреб і запитів, формує нові духовні цінності. Принцип інтересу передбачає відповідність дозвіллєвого заняття нахилам та уподобанням особистості.

Принципи та функції дозвіллєвої діяльності постійно змінюються, що пояснюється змінами та розвитком суспільного життя в Україні. Особливо це стосується положень та завдань, пов'язаних з національною ідеологією та культурною політикою держави.

Семінар 2.
Форми культурно-дозвіллєвої діяльності

1. Мета культурно-дозвіллєвої діяльності.

2. Особливості проведення культурно-дозвіллєвої діяльності для різних категорій населення.

3. Сценарій культурно-дозвіллєвого заходу.

4. Святкова обрядова культура українців у культурно-дозвіллєвій діяльності (календарні свята та обряди; трудові свята та обряди; сімейна обрядовість).

5. Фестивалі серед культурно-дозвіллєвої діяльності.

6. Концерт, його види. Вимоги до ведучого концертної програми.

7. Групові форми проведення культурно-дозвіллєвого заходу.

8. Тематичні вечори як комплексне художньо-публіцистичне дійство.

9. Тематичні виставки як вид культурно-дозвіллєвої діяльності.

10. Тематичні дискусії як вид культурно-дозвіллєвої діяльності.

Методичні рекомендації

Етапи планування культурно-масового заходу передбачає визначення:

– категорії соціуму, для яких планується проведення культурно-масового заходу та потреб громади;

– головної ідеї культурно-дозвіллєвого заходу;

– сценариста і режисера-постановника дійства;

– жанрових особливостей заходу;

– основних драматургічних «ходів»;

– органічного поєднання художніх і документальних матеріалів;

– поєднання слова, музики, пісні, танцю, образотворчого мистецтва, світла, кіно, фото-матеріалів, пластики;

– загального темпоритму заходу;

– змісту окремих епізодів (з різножанровими номерами);

– поєднання епізодів у єдину драматургічну структуру.

Специфічні особливості сценарної драматургії.

Термін «сценарій» – походить від італійського слова «scenario» та має грецько-латинські витоки. Колишнє розуміння цього слова було таке**: сценарій –** це коротеньке викладання змісту драматургічного твору, його сюжетна схема, за допомогою якої створюється вистава, план-схема п'єси, кінофільму, опери, балету або масового театралізованого заходу.

Але у сьогоденні **термін «сценарій»** має інший зміст, а саме: літературне першоджерело видовища, що реалізується за допомогою або різних технічних засобів – це сценарії кіно, радіо та телебачення, або ж за допомогою засобів сценічної, театральної виразності у масовій дії – сценарії театралізованих видовищ.

Маючи єдиним робочим інструментом та будівельним матеріалом сценарної творчості – **слово,** кожен сценарист повинен відноситись до нього уважно, відчувати слово, його зміст, його підтекст та різноманітні відтінки, мати на увазі те, що існує безліч багатозначних слів тощо. Дійсний зміст слова досить часто не обмежується одним єдиним значенням, а зв'язки поміж словами ще багатіші, вони не тільки інформують, але й зображують, а тому саме слову належить провідна роль у творчому доробку сценаристів.

Окремі дослідники вважають, що сценарій – це докладна літературна розробка змісту масового заходу, де у суворій послідовності викладено окремі елементи дії, розкрито тему, показано переходи від однієї частини дії до іншої, виявлено приблизний напрям всіх публіцистичних виступів, винесено використовувані художні твори чи уривки з них.

Інші – більш точно характеризують, стверджуючи, що сценарій це предметно-образотворча й композиційна основа сценічного шоу або фільму в короткому підсумованому викладі або в ретельній деталізації».

По-перше, науковці підкреслюють, що сценарій є основою майбутнього сценічного шоу. Таким чином, визначають попередній характер цього жанру, його спрямованість у майбутнє. Такий твір пишуть для того, щоб поставити, розіграти. Яскраво виражена функціональна спрямованість визначає чимало особливостей тексту.

По-друге, у визначенні відображено специфіку змісту жанру. У сценарії відтворюють основні компоненти майбутньої дії (композиційна основа), і подають зримий опис цієї дії, образів і засобів виразності, які використовують у постановці: зовнішній вигляд акторів, декорації, організація сценічного простору та ін. (наприклад, предметно-образотворча основа). Ці два компоненти дозволяють сформувати уявлення про майбутню дію.

По-третє, у визначенні зазначено, що сценарії можуть бути короткими і деталізованими, тобто дія в тексті може бути описана точно, у всіх подробицях і деталях, або визначена лише в загальних рисах. Якщо сценарист і постановник – це та сама людина, то деякі компоненти вона може не вказувати (наприклад, внутрішньотекстові або постановочні ремарки). Якщо ж це різні люди, то створюється повний, точний в деталях текст, інакше під час його втіленні можуть виникнути складнощі й непорозуміння.

Розглянемо особливості **режисури культурно-дозвіллєвих заходів** на прикладі театралізованого концерту – найбільш розповсюдженого типу дозвіллєвого дійства.

Театралізований концерт – цілісне дивертисментне видовище, кожен номер якого (незалежно від його художньої цінності й масштабу) є самостійним мистецьким твором і, в той же час, – лише одним із складових загальної ху-

дожньої структури дозвіллєвого заходу, підкоряється єдиній логіці наскрізної дії та його драматургічній концепції.

Головне в режисурі концерту – безперервність його програми, безупинна зміна номерів, що захоплюють глядача, їх кількість та послідовність не повинні руйнувати цілісності теми, задуму, цільового завдання. Все це досягається чіткою організацією всього концертного процесу. Якщо ж закулісна частина не мобілізована, режисерська композиція не продумана й оформлення погано з нею пов'язане, неминучими будуть розриви тканини концерту, що негативно вплине на його видовищність. Значна роль в його організації належить художнику, який здійснює видовищне і просторове вирішення сценічного майданчика. Він визначає принципи оформлення, надаючи важливого значення внутрішнім і зовнішнім комунікаціям. Спільно з режисером він заздалегідь продумує також чітку послідовність «евакуації» із сцени учасників виконаних уже номерів з їх декораціями (оформленням) та строгу послідовність виходу виконавців наступних номерів.

Головне завдання режисера, незалежно від театрально-концертного майданчика, – забезпечити безперервність впливу програми на глядачів. Досягається це зміною жанрів і ритмів, сприяючи нагнітанню, наростанню дії, об'єднуючи їх в цілісність. Дуже часто режисери непродумано вибудовують послідовність номерів програми, і тоді виконавцям щоразу заново доводиться привертати увагу глядачів. У театралізованому концерті повинні бути емоційні зв'язки – переходи від одного номера до іншого, обов'язкова темпоритмічна узгодженість між різними жанрами.

Дуже важливо справдити сподівання глядача, привертаючи його увагу, зацікавлюючи, хвилюючи, впливаючи на його розум і емоції всіма художніми засобами. Як правило, перший номер є своєрідним епіграфом до театралізованого концерту, він повинен бути потужним за художнім рівнем і чисельністю

колективу: великий хор чи оркестр народних інструментів, естрадно-симфонічний оркестр. Слід зауважити, що режисура театралізованого концерту, як і будь-яка інша режисура, не має права на консервацію традицій, навіть найкращих. Це стосується і вимог до початку концерту та його фіналу. Навряд чи варто вдаватися і щодо такої звичної практики режисури театралізованих концертів, як чергування різних жанрів: починати концерт виступом зведеного хору чи хорів, далі читець, співачка, інструментальний номер, танець, тощо.

У театралізованому концерті можуть бути навіть окремі періоди, складені з номерів одного жанру, і це буде виправдано й логічно. Не обов'язково дотримуватися певної послідовності номерів з різною кількістю виконавців: деякі режисери стверджують, що після виступу соліста на сцену має вийти виконавський колектив. Іноді логічніше, з погляду режисера, побудувати концерт на таких епізодах, як пісенні композиції. З одним колективом, наприклад, з естрадно-симфонічним оркестром можуть виступити кілька солістів-вокалістів з фрагментами однакових чи різних за темою пісень, логічно пов'язаних між собою. Вони виконують один-два куплети і поступаються виконанням наступному солісту. А на завершення – усі співають одну пісню, спеціально аранжовану й оркестровану для даного концерту чи видовища.

Учасниками театралізованого концерту можуть бути не тільки професійні виконавці і художні колективи, а й дитячі, спортивні, військові колективи. Важливо тільки, щоб монтаж концерту забезпечив взаємодію між масовими епізодами й індивідуальними номерами.

В арсеналі режисера театралізованого концерту немає п'єси чи музичної партитури, є тільки тема: театралізований концерт, на відміну від філармонічного, завжди тематичний, у ньому художнє й смислове зливаються воєдино. Залежно від змісту і характеру документального та художнього матеріалу,

від складу виконавців, навіть – приміщення, режисер шукає адекватної форми для майбутнього театралізованого концерту. Іншими словами, починається творення режисерського задуму. Чому саме творення? Бо у режисера, як і в композитора, є тема і натхнення, а успіх залежить тільки від таланту.

Режисерський задум – це тільки зерно концерту, бо його обриси не завжди можна висловити словами. Задум не відразу вимальовується навіть в уяві режисера. Режисерський задум – це образне бачення ідеї, це концепція, уявлення про сценічну форму концерту. У режисерській практиці буває так, що перегляд якогось номера чи випадкове прослуховування музичного твору можуть наштовхнути на певне режисерське вирішення. Можна сказати, що музика, скульптура, живопис, література чи яскрава форма якогось номера можуть стати поштовхом до народження власного задуму.

Семінар 3.
Інформаційно-дискусійні форми культурно-дозвіллєвої діяльності

1. Національно-патріотична тематика культурно-дозвіллєвих заходів в умовах територіальної громади.
2. Дитяча тематика культурно-дозвіллєвих заходів.
3. Молодіжна тематика культурно-дозвіллєвих заходів.
4. Тематика та особливості проведення культурно-дозвіллєвих заходів для вікової категорії соціуму.
5. Виставки та екскурсії, як комплексні інформаційно-пізнавальні форми культурно-дозвіллєвої діяльності. Особливості їх підготовки та проведення.
6. Конкурсні форми дозвілля, їх підготовка та проведення.
7. Вітальня як форма організації дозвілля.

8. Роль ведучого у проведенні інформаційно-дискусійних форм.

9. Музейні форми культурно-дозвіллєвої діяльності.

10. Клубні форми культурно-дозвіллєвої діяльності.

Методичні рекомендації

Територіальна громада є ключовим поняттям в українській адміністративно-територіальній системі. Вона є основним рівнем самоврядування в Україні та забезпечує населенню можливість участі в прийнятті рішень, що стосуються їхнього життя та розвитку їхньої території.

Поняття територіальної громади в Україні з'явилося у середині XIX ст., коли в російській імперії була створена адміністративно-територіальна система. Згідно з цією системою, територіальні громади були найменшими одиницями адміністрування населення.

Після проголошення Україною незалежності в 1991 р., були прийняті закони, які передбачали розвиток самоврядування на території країни. Наслідком цього стало до створення територіальних громад, які стали основним рівнем самоврядування в Україні.

Територіальна громада – це мешканці, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання мешканців кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр (Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні»).

Основними ознаками територіальної громади є спільна територія існування, наявність спільних інтересів місцевого значення, соціальна взаємодія членів громади в процесі забезпечення цих інтересів, психологічна самоідентифікація кожного члена з громадою, спільна комунальна власність,

сплачування комунальних податків. За чинною Конституцією України території громад не є адміністративно-територіальними одиницями, проте мають окремі коди у КАТОТТГ (Кодифікаторі адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад).

Територіальна громада, адміністративним центром якої визначено місто, є міською територіальною громадою; центром якої визначено селище міського типу, селищною; центром якої визначено село, сільською.

Територіальна громада виконує багато важливих функцій для своїх мешканців. Одна з головних функцій – це забезпечення життєдіяльності населення на її території. Це означає, що громада відповідає за забезпечення населення водою, електрикою, газом та іншими необхідними комунікаціями.

Територіальна громада також забезпечує розвиток інфраструктури на своїй території. Це означає будівництво та ремонт доріг, шкіл, лікарень та інших соціально-економічних об'єктів. Крім того, територіальна громада виконує функцію збереження та розвитку культурної спадщини та національної ідентичності населення. Вона підтримує традиції та звичаї своїх мешканців і забезпечує проведення різноманітних культурних і культурно-дозвіллєвих заходів.

Відзначення календарних свят і обрядів українців як фактор збереження і популяризації національної культурної спадщини в умовах територіальної громади. До числа інститутів, народжених традиційними уявленнями й аграрним укладом побуту українців, належать календарні свята та обряди. Це – найдавніша обрядовість, корінням своїм вона сягає первісних, язичницьких вірувань. Значно пізніше православна церква сприйняла систему землеробських свят, яка вже склалася, і надала їй християнського забарвлення.

Свята і обряди календарного циклу регламентували всі сфери життя українського селянина – виробничу, суспіль-

ну, сімейну, а головна їх мета – відвернути стихійне лихо, вплинути на врожайність. У аграрному календарі українців не було різкого розмежування між сезонами. Обрядовість зимового циклу поступово переходила у весняну, весняна – у літню тощо. Кожний цикл ніс своє сезонне смислове навантаження (підготовка ґрунту, сівба, посадка – весною; збір і збереження врожаю восени). Календарний цикл насичений безліччю ритуалів і прикмет, які також зв'язують пори року.

Інноваційні форми культурно-дозвіллєвої діяльності молоді. Молодь в Україні у сьогоденні є найактивнішою частиною суспільства, вона завжди перебуває у пошуку чогось нового та невідомого. Організатори дозвілля повинні весь час пропонувати актуальні та цікаві ідеї проведення вільного часу. Нижче наведено популярні форми молодіжного дозвілля, котрі можуть впоратися з цим завданням у територіальних громадах.

1. Квест (англ. guest – «пошук») – аматорське спортивно-інтелектуальне змагання, основою якого є послідовне виконання заздалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями.

2. Флешмоб, слово, яке нещодавно увійшло до сучасного українського лексикону. З контексту, в якому вживається слово, нескладно здогадатися, що цей термін означає певні масові дії. Флешмоб (англ. flashmob – «спалахуючий натовп», flash – спалах, mob – натовп) – заздалегідь спланована масова акція, зазвичай організована через Інтернет або інші сучасні засоби комунікації, у якій велика кількість людей (мобери) оперативно збирається у громадському місці, протягом декількох хвилин виконує попередньо узгоджені дії (сценарій) і швидко розходиться.

3. Буккроссинг (англ. «book»т – «книжка», «crossing» – «переїзд», «перехрестя») – всесвітнє книжкове мандрування з рук у руки, з дому в дім, з країни в країну. Іншими словами – це безкоштовний обмін книгами.

4. Воркшоп (англ. workshop – майстерня) – це колективний навчальний захід, учасники якого отримують нові знання та навички в процесі динамічної групової роботи, – постійно зростаючий попит у сфері освітніх послуг викликав бум розвитку тренінгових компаній і навчальних центрів. Повсюдно проводяться всілякі семінари, курси, конференції та майстер-класи на різні теми. З'являються і стають популярними різноманітні нетрадиційні форми навчання.

5. Імпреза – комплексна, колективна, тематична форма організації доброчинної діяльності молоді, зокрема студентської, присвячена актуальній соціально-педагогічній проблемі та шляхам її вирішення засобами художньо-творчої діяльності.

6. Молодіжний простір. Особливим пріоритетом молодіжної політики в Україні є розвиток мережі молодіжних просторів європейського зразка, які за своєю суттю є осередками практичної роботи з молоддю. Це унікальні установи, що сприяють розвитку молодих людей, громадянській освіті, популяризації здорового способу волонтерства, життя, молодіжному підприємництву, підвищенню рівня мобільності молоді тощо. Їх напрями роботи формуються відповідно до потреб та інтересів молодих людей конкретного населеного пункту.

Інноваційні форми дозвіллєвої діяльності в закладах культури клубного типу. Сьогодення диктує нові умови функціонального призначення закладів культури та змістовності їх роботи у духовному житті сучасного суспільства, зокрема, територіальних громад. В першу чергу є потреба особливої уваги до означеної проблеми з боку держави, органів місцевого самоврядування. Попри наявні успіхи, творчі досягнення і різноманітні напрацювання в галузі культури, індустрія дозвілля потребує змін, і закладам культури клубного типу потрібно впроваджувати їх в життя.

Обласні центри народної творчості є головними закладами у сфері культури в областях, які здійснюють координацій-

ну, методичну, інформаційну підтримку клубних закладів, а також є центром де акумулюються здобутки у дозвіллєвій діяльності, розвитку аматорського мистецтва і традиційної культури, та нематеріальної культурної спадщини.

Організація дозвілля внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у територіальних громадах. Російська військова агресія проти України, що розпочалася навесні 2014 р. анексією Криму та спробами анексувати Донецьку і Луганську області, продовжилася 24 лютого 2022 р. повномасштабним вторгненням росії. Війна на сході і півдні України, що триває вже три роки, принесла колосальні руйнування, а українському народові біль і страждання. Рятуючи життя від російського окупанта, сотні тисяч наших земляків у статусі внутрішньо переміщених осіб (далі: ВПО) були вимушені шукати прихисток у центральних і західних регіонах країни. Внутрішньо переміщені особи потребують суттєвої підтримки з боку приймаючих громад, особливо на етапі адаптації після переміщення, а також подальшої інтеграції.

Семінар 4.
Організація та управління культурно-дозвіллєвою діяльністю

1. Цілі, структура організації, задачі культурно-дозвіллєвого заходу.

2. Планування, облік і звітність культурно-дозвіллєвого заходів.

3. Підприємства, для яких організація культурно-дозвіллєвого заходів є основною діяльністю.

4. Форми недержавної підтримки організації і проведення культурно-дозвіллєвих заходів.

5. Вимоги до влаштування і технічного забезпечення культурно-дозвіллєвого заходу.

6. Комерційна діяльність, пов'язана з проведенням культурно-дозвіллєвих заходів.

7. Спонсорство і меценацтво у підготовці і проведенні культурно-дозвіллєвого заходу.

8. Роль і місце соціуму у підготовці і проведенні культурно-дозвіллєвого заходу.

9. Забезпечення безпеки учасників культурно-дозвіллєвого заходу.

10. Особливості культурно-дозвіллєвої діяльності в умовах територіальної громади.

Методичні рекомендації

Основним суб'єктом регуляторного впливу на суспільні відносини у галузі культури виступає держава в особі відповідних структурних утворень. В умовах сьогодення роль держави у матеріальній підтримці культури, зокрема такої її складової як сценічні мистецтва, підвищується, адже ця діяльність має неабияке значення для вирішення найважливіших національно-суспільних проблем (ідеологічних, духовних, освітніх, соціальних, тощо).

Сучасний стан державного впливу на фестивальну та концертну діяльність в Україні характеризується, з одного боку, відмежовуванням від всеохоплюючого регулювання цих культурологічних процесів та зменшенням рівня їх матеріальної підтримки, а з іншого – покладанням на саморегулювальну дію ринкових механізмів, що в умовах трансформаційних процесів та соціокультурних викликів недостатньою мірою виконують властиві їм економічні функції.

У результаті фестивальні та концертні структури мали розраховувати на недержавну фінансову допомогу та доходи від власної господарської діяльності, що потребує не

тільки грамотного менеджменту у використанні наявної матеріально-технічної бази відповідних закладів, відшукуванні та розподілі фінансових коштів, але також і відповідного правового регулювання відносин у цій галузі. Потребує вирішення проблема апріорної збитковості фестивально-концертної діяльності, а також проблема матеріальної компенсації втрат під час надання концертних послуг як суспільних благ, яким властиві «невиключеність» та «неконкурентність». Ці проблеми виключають повне усунення держави від підтримки цих сценічних видів мистецтва та передбачають таку підтримку через відповідні механізми владного впливу та сприяння гармонійному співіснуванню суспільного виробництва та невиробничого споживання.

Сфера фестивально-концертного менеджменту включає в себе безліч найрізноманітніших форм. Фестивально-концертний менеджмент може здійснюватися як в організаціях, так і в обслуговуванні окремого виконавця.

В Україні існують концертні організації у конкретному сенсі слова: це обласні (міські) філармонії, об'єднання, концертні компанії, концертні центри, дирекції, концертні зали і самостійні художні колективи. Підготовка та організація фестивалів і концертів є їх основною діяльністю. Вони можуть належати як до державної, так і приватної сфері, бути некомерційними установами та комерційними підприємствами. Музичні та драматичні театри хоча і не є в строгому сенсі слова концертними організаціями, найчастіше включають організацію та проведення фестивалів і концертів у свою основну статутну діяльність.

Фестивалями і концертами займаються й інші організації, для яких це не є їх основною діяльністю. До них відносяться:

– культурно-дозвіллєви установи: палаци культури, клуби, парки, музеї, бібліотеки;

– культурно-спортивні комплекси: палаци спорту і стадіони;

– фірми, банки, виробничі об'єднання коли фестивалі і концерти стають частиною корпоративних заходів, які влаштовуються для своїх співробітників;

– громадські організації: музичні товариства, союз концертних виконавців, союз діячів естрадного мистецтва тощо.

Концертні організації в строгому сенсі слова можна розділити на три групи залежно від їх спеціалізації. Перша група реалізує власні творчі сили, друга надає власні концертні майданчики, третя займається посередницькою діяльністю. Можливо поєднання цих спеціалізацій в різних варіантах.

До першої групи, що надає тільки власні творчі сили, відносяться, як правило, самостійні творчі колективи. До другої групи, що надає тільки власні майданчики, відносяться самостійні концертні зали. До третьої групи, що займається виключно посередницькою діяльністю, відносяться організації, що не мають ні власних майданчиків, ні власних творчих колективів.

Незважаючи на проблеми, що існують в діяльності філармоній, вони залишаються в Україні організаціями, що поєднують, як правило, всі три функції: вони мають власні творчі колективи, власні зали і організують на своїх або арендованих майданчиках фестивалі і концерти запрошених виконавців. В силу своєї багатофункціональності фестивально-концертний менеджмент філармонії має багаторівневу і розгалужену структуру.

Специфічна риса фестивально-концертного менеджменту полягає в тому, що він може здійснюватися і щодо одного, окремо взятого артиста. Музикант-виконавець відрізняється від артиста драматичного театру набагато більшою автономністю. Він може ні від кого не залежати ні у виборі репертуару, ні в його інтерпретації, ні у виборі сценічного майданчика. Його неповторна індивідуальність самоцінна. Недарма помічено, що для публіки важливий не репертуар, а ім'я виконавця. Але так як творчої особистості неодмінно

потрібен помічник, який взяв би на себе організацію його виступів і дбав би про його матеріальному благополуччі, поруч з артистом завжди існували імпресаріо, антрепренер. Останнім часом з'явилася ще одна фігура – продюсер.

Вони уособлюють собою різні форми фестивально-концертного менеджменту. Відомо, що термін «менеджер» має два значення: найманий керівник і підприємець. Якщо директор філармонії (тобто установи культури) є насамперед найманим керуючим, а продюсер, антрепренер, імпресаріо – особи, які відповідають найбільше другому значенню – підприємець. Звичний для нас переклад англійського слова producer – режисер – прийшов з кіно. Проте в даному випадку більш близьким за змістом представляється його буквальне значення – виробник, людина, яка виробляє. Саме він складає справу, формує весь технологічний ланцюжок, під нього дають інвестиції, він приймає основний ризик, своїм ім'ям і авторитетом просуваючи проєкти.

Сценарно-режисерська театралізація – це творчий спосіб перетворення життєвого, документального матеріалу у художній сценарій, з подальшим його приведенням до художньої образної форми вистави через систему образотворчих, виразних та інакомовних засобів. Виділяють три види театралізації:

– театралізація компільованого (комбінованого) виду – це тематичний підбір і використання готових художніх образів з різних видів мистецтв і поєднання їх між собою сценарно-режисерським ходом. Найчастіше зустрічається у театралізованому концерті.

– театралізація оригінального виду – створення нових художніх образів згідно з сценарно-режисерським задумом. Широко використовується при створені сценаріїв документального жанру, в основі яких лежить інсценізація документу, інсценізація віршів, інсценізація пісні (вечір-портрет,

театралізований захід, присвячений подіям минулого, вечір побудований за листами, тощо).

– театралізація змішаного виду – це використання сценаристом першого і другого видів театралізації. Одна частина театралізованої дії (наприклад, пролог), основана на оригінальному створені нових текстів, образів, номерів, а друга частина – це компіляція готових номерів.

Процеси фестивально-культурної діяльності в Україні відбуваються у певному середовищі, яке визначається, перш за все, матеріальними умовами: розмірами фінансування, наявністю відповідних приміщень, спеціальної апаратури, матеріалів, інструментів, обслуговуючого персоналу тощо. Залежність цих процесів від ресурсів робить їх об'єктом регулювання.

3. ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

Вимоги до виконання письмових робіт

Виконання студентом СРС та ІНДЗ за окремими темами є обов'язковою умовою оцінювання його успішності з освоєння курсу «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності». З метою успішного письмового виконання СРС та ІНДЗ студентам необхідно опрацювати матеріали за предметно-тематичним, алфавітним, систематичним та електронним каталогами бібліотек України, зокрема наукової бібліотеки Маріупольського державного університету.

СРС та ІНДЗ подаються викладачеві в електронному вигляді протягом 10 днів після останнього семінарського заняття для перевірки.

Форма виконання – комп'ютерний набір, надрукований на аркушах формату А4, кегль 12, шрифт – Times New Roman, інтервал – 1, мова – українська (джерела та література подаються мовою оригіналу). Поля: ліве – 20 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Обсяг СРС та ІНДЗ (без врахування додатків) – 4-5 аркушів А4 без урахування титульної сторінки. Текст, СРС та ІНДЗ подається у 3-ій особі від імені автора. Критерії оцінки:

– змістовність,
– логічність викладу матеріалу,
– самостійність висновків,
– дотримування вимог щодо оформлення тексту.

Текст складається з наступних обов'язкових частин: плану, вступу з аналізом опрацьованих джерел із обраної проблеми, основної частини, що складається з двох-трьох розділів, висновків та списку опрацьованих джерел і літератури в алфавітному порядку (5-6 позицій), додатків (за необхідністю).

На титульній сторінці вказується повна назва закладу вищої освіти. Напрям письмової роботи: СРС або ІНДЗ з історії української культури. Тема письмової роботи. Автор: ПІБ студента, курс, спеціальність. ПІБ та посада викладача (Додатки 1–2).

Обов'язковою умовою виконання завдання є дотримання діючих вимог до оформлення бібліографічних посилань (Додаток 3).

Теми для виконання самостійної роботи (СРС).

1. Мета, завдання та методологія навчальної дисципліни «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності».
2. Нормативна-правова база культурно-дозвіллєвої діяльності.
3. Основний понятійний апарат курсу «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності».
4. Взаємозв'язок курсу «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності» з іншими дисциплінами спеціальності «Культурологія, організація культурно-дозвіллєвої діяльності».
5. Особливості масових дійств духовного спрямування у давньому світі.
6. Організація культурно-дозвіллєвих заходів в епоху Середньовіччя та Відродження.
7. Організація культурно-дозвіллєвих заходів в епоху Нового часу.
8. Організація культурно-дозвіллєвих заходів в XIX-XX ст.
9. Сучасні світові традиції та національні особливості організації культурно-дозвіллєвої діяльності
10. Особливості проведення культурно-дозвіллєвої діяльності в Україні в умовах російської військової агресії.

Теми для виконання індивідуального завдання (ІНДЗ).

1. Менеджмент культурно-дозвіллєвої діяльності в Україні.
2. Документаційний супровід культурно-дозвіллєвої діяльності.
3. Режисерський задум і постановочний план проведення культурно-масового заходу.
4. Концерт та його особливості.
5. Види концертів (збірний, тематичний, театралізований).
6. Вимоги до концертного номеру.
7. Композиційна будова програми концерту.
8. Наочне і технічне забезпечення концерту.
9. Фестивалі та їх різновиди.
10. Менеджмент культурно-дозвіллєвих заходів в Україні в умовах російської військової агресії

4. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТА

Під час вивчення дисципліни «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності» застосовується поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється у формі контролю систематичності та активності роботи студентів протягом семестру під час вивчення програмного матеріалу дисципліни, зокрема: відвідування семінарських занять; виступи на семінарських заняттях; участь в обговоренні питань із певної теми; виконання практичних завдань; відповіді на запитання викладача; експрес-тестування; підготовка індивідуальних науково-дослідних завдань з окремих питань; участь у науково-практичних заходах із проблем дисципліни.

Оцінювання проводяться за наступними критеріями:

– розуміння, ступінь засвоєння теорії і методології проблем, що розглядаються;

– ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;

– ознайомлення з рекомендованою літературою з питань, що розглядаються;

– уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, вирішенні завдань, винесених для самостійного опрацювання, і завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

– логіка, структура, стиль викладання матеріалу в індивідуальній творчій роботі і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації і робити висновки.

Контроль за виконанням поставлених задач при проведенні практичних занять здійснюється протягом усього семестру.

Робота студента в аудиторії оцінюється за такими критеріями:

– самостійність виконання;

– логічність і послідовність викладення матеріалу;

– повнота розкриття теми;

– використання й аналіз додаткових літературних джерел.

Засоби діагностики навчальних досягнень студента - це унормовані та регламентовані методики, призначені для кількісного та якісного оцінювання ступеня сформованості знань, умінь та навичок, професійної компетентності. Засоби діагностики навчальних досягнень студента встановлюють вимоги, які забезпечують визначення рівня сформованості професійної компетентності як результатів навчання (знань, розумінь, умінь) у межах певного навчального курсу.

Рівень якості засвоєння навчального курсу визначається за системами оцінювання: Європейською кредитно-трансферною системою (ЄКТС) (за шкалою «A», «B», «C», «D», «E», «FX» «F»); національною (за шкалою «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»); системою Маріупольського державного університету (за 100-бальною шкалою); комплексною (поєднання ЄКТС, національної системи та / або системи оцінювання Маріупольського державного університету).

Оцінювання успішності студента при засвоєнні змістових модулів навчальної дисципліни здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового контролю знань.

Поточний контроль являє собою оцінку роботи на семінарських заняттях і виконання письмових самостійних завдань та індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Підсумковий контроль знань студента здійснюється під час виконання письмового іспиту, де оцінюванню підляга-

ють теоретичні знання та практичні вміння, набуті студентом під час опанування всього курсу.

Академічні успіхи студента визначаються за допомогою 100-бальної системи оцінювання з обов'язковим переведенням оцінок відповідно до національної шкали та шкали ECTS.

І. Практична робота: семінарські заняття і виконання обов'язкових письмових завдань: самостійної роботи студента (СРС) та індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ).

ІІ. Підсумковий контроль: іспит

5. НАПРЯМКИ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Конституція України про культурно-дозвіллєву діяльність.

2. Культурно-дозвіллєва діяльність в умовах територіальної громади.

3. Основні вимоги до менеджера культурно-дозвіллєвої діяльності.

4. Взаємозв'язок культурно-дозвіллєвої діяльності з сучасними умовами життя.

5. Особливості проведення культурно-дозвіллєвої діяльності для різних категорій населення.

6. Тематичні вечори як комплексне художньо-публіцистичне дійство.

7. Святкова обрядова культура українців у культурно-масових заходах (календарні свята та обряди; трудові свята та обряди; сімейна обрядовість).

8. Концерт, його види. Вимоги до ведучого концертної програми.

9. Виставки та екскурсії, як комплексні інформаційно-пізнавальні форми культурно-дозвіллєвої діяльності. Особливості їх підготовки та проведення.

10. Конкурсні форми дозвілля, їх підготовка та проведення.

11. Вітальня як форма організації дозвілля.

12. Роль ведучого у проведенні інформаційно-дискусійних форм.

13. Менеджмент та адміністративне керівництво культурно-дозвіллєвою діяльністю.

14. Планування, облік і звітність культурно-дозвіллєвої діяльності. Перспективні, квартальні та місячні плани.

15. Фінансування державних і клубних закладів, специфіка діяльності комерційних. (доходи і розходи; штатний розпис; кошторис; права і обов'язки розпорядника кредитів; оренда).

16. Вимоги до влаштування і технічного забезпечення культурно-дозвіллєвої діяльності.

17. Аналіз нормативно-правової бази щодо проведення культурно-масових заходів.

18. Культуро-масові заходи: вітчизняний та зарубіжний досвід.

19. Написання сценарію до свята національно-патріотичного спрямування.

20. Підготовка та організація фестивалю до знаменної дати в історії та культурі України.

21. Технологія організації та проведення культурно-масових заходів.

22. Організація та проведення вечорів відпочинку для дорослих.

23. Організація та проведення вечорів відпочинку для дітей і юнацтва.

24. Гра як засіб організації культурно-масового заходу.

25. Мета, завдання та методологія навчальної дисципліни «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності».

26. Нормативна-правова база культурно-дозвіллєвої діяльності.

27. Основний понятійний апарат курсу «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності».

28. Взаємозв'язок курсу «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності» з іншими дисциплінами спеціальності «Культурологія, організація культурно-дозвіллєвої діяльності».

29. Особливості масових дійств духовного спрямування у давньому світі.

30. Організація культурно-масових заходів в епоху Середньовіччя та Відродження.

31. Організація культурно-масових заходів в епоху Нового часу.

32. Організація культурно-масових заходів в XIX-XX ст.

33. Сучасні світові традиції та національні особливості організації культурних та масових заходів.

34. Особливості культурно-дозвіллєвої діяльності в Україні в умовах російської військової агресії.

35. Порядок організації та проведення культурно-масових заходів в Україні в умовах російської військової агресії.

36. Документаційний супровід культурно-масових заходів.

37. Режисерський задум і постановочний план проведення культурно-масового заходу.

38. Концерт та його особливості.

39. Види концертів (збірний, тематичний, театралізований).

40. Вимоги до концертного номеру.

41. Композиційна будова програми концерту.

42. Наочне і технічне забезпечення концерту.

43. Фестивалі та їх різновиди.

44. Особливості проведення фестивалів.

45. Навчальна дисципліна «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності» у Маріупольському державному університеті (м. Київ).

46. Соціальна цінність культурно-дозвіллєвої діяльності та її роль у формуванні особистості.

47. Організація дозвілля ВПО та його особливості.

48. Менеджмент, основні функції та напрямки культурно-дозвіллєвої діяльності. Її завдання та особливості.

49. Сценарій культурно-дозвіллєвого заходу.

50. Режисура культурно-дозвіллєвого заходу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

1. Безверхня Г. Фактори, що впливають на вибір видів дозвілля людини. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2009. № 2–3. С. 56–59.

2. Бойко О.П. Культура дозвілля у суспільстві ризику: монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. 285 с.

3. Болдовський В.В., Шустка В.М. «Квест – це дуже просто». Методичний посібник по створенню квестів. Канів: 2018. 44 с.

4. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Дозвіллєзнавство: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.

5. Воропай О. Звичаї нашого народу. Харків: Фоліо, 2013. 508 с.

6. Герладжі Ф.П. Режисура театралізованих видовищ, народних свят та обрядів: Навчальний посібник. Рівне: РДІК, 1997. 144 ст.

7. Гончарук О.В. Організація дозвіллєвої діяльності молодших школярів: Навчальний посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 128 с.

8. Горбов А.С. Постановка видовищно-театралізованих заходів. Київ: Шк. світ, 2010. 128 с.

9. Грабовець І.В. Вільний час та дозвіллєва діяльність мешканців сучасного міста URL: http://www.nbuv.gov.ua/ node/2116/ znpdduuu_2014_15_281_59.pdf

10. Добровольська В.В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури в Україні: монографія. Київ: НАКККіМ, 2020. 351 с.

11. Завацький В.І., Цьось А.В., Бичук О.І, Пономаренко Л.І. Козацькі забави: навчальний посібник.

URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/3732/3/ zabavy_new.pdf

12. Закон України «Про культуру». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text

13. Історія української культури. Курс лекцій для студентів спеціальності 034 Культурологія / За заг. ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 168 с.

14. Історія української культури (від стародавніх часів до XIX століття): ілюстрована хрестоматія. У 3-х частинах / За заг. ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Ч.І. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 320 с.

15. Історія української культури (XX століття): ілюстрована хрестоматія. У 3-х частинах / За заг. ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Ч.ІІ. Київ: Видавництво Ліра-К, 2022. 292 с.

16. Історія української культури (1991-2023): ілюстрована хрестоматія. У 3-х частинах / За заг. ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Ч.ІІІ. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 320 с.

17. Конституція України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

18. Ковальчук Т.І., Сатановська Л.А. Організаторська робота у сфері дозвілля: Тлумачний словник-довідник соціального педагога. Київ: НАКККіМ, 2012. 360 с.

19. Ковальчук Т.І. Основи педагогічної дозвіллєвої діяльності: навчальний посібник. Київ: ДАКККіМ, 2010. Ч. І. 277 с.

20. Ковальчук Т.І. Основи педагогічної дозвіллєвої діяльності: навчальний посібник. Київ: ДАКККіМ, 2010. Ч. ІІ. 224 с.

21. Кочубей Н.В. Соціокультурна діяльність: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2015. 122 с.

22. Крижановська Т.О., Войнікова А.В. Культурні та соціальні аспекти сфери молодіжного дозвілля. URL: http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v31/38.pdf

23. Культурологія: курс лекцій. / За заг. ред. Проф. Ю.С. Сабадаш. Видавництво Ліра-К, 2021. 216 с.

24. Культурно-дозвіллєва діяльність у сучасному світі: кол. монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 328 с.

25. Кутузова Г.І. Культурно-дозвіллєва діяльність: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Луцьк: Вежа-Друк, 2013. 252 с.

26. Лозинська С.В. Гра – основний вид діяльності дітей дошкільного віку. Навч.-мет. посіб. Львів: Малий видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 25 с.

27. Методика організації дозвілля різних вікових груп населення. Методичні рекомендації. URL: http://zakfolkcenter.at.ua/doc/Metodychka_dozvillya_vikovyh_katehoriy.pdf

28. Методичні вказівки щодо самостійної роботи з навчальної дисципліни «Організація культурно-дозвіллєвої діяльності». URL: https://document.kdu.edu.ua/metod/2019_1491.pdf

29. Методичні рекомендації по визначенню новітніх форм організації дозвілля та їх застосування в роботі. URL: http://kluby.if.ua/blog/view/metodichni-rekomendatsiyi-poviznachenniu-novitnikhform-organizatsiyi-dozvillia-ta-yikh-zastosuvannia-v-roboti

30. Міжналузева комунікація в системі функціонування культурних практик. Колективна монографія / упоряд. і наук. ред. В.Г. Виткалов. Рівне: РДГУ, 2024. 252 с.

31. Олійник О.О. Сімейне дозвілля як форма психологічної допомоги. URL: http://www.nbuv.gov.ua/node/2116/ Pkl_2014_30_13.pdf

32. Паскаль О.В. Система культурно-дозвіллєвої роботи: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Одеса : Університет Ушинського, 2022. 146 с.

33. Пашкевич М.Ю. Івент-технології у сфері дозвілля. Культурно-дозвіллєва діяльність у сучасному світі: кол. монографія. Київ: Вид-во: Ліра К, 2017. 328 с.

34. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах: Підручник. Київ: Кондор, 2009. 406 с.

35. Самотулка Теодосій. Історія України в іграх. Захистники рідного вогнища. Київ-Нью-Йорк: Видавництво «М.П. Коць», 1995. 348 с.

36. Петінова О.Б. Теорія та історія соціокультурної діяльності: навчальний посібник. Одеса: Світ книги, 2018. 77 с.

37. Пристінська М. С. Дозвілля школярів. Ігри кожного дня. Київ: Шкільний світ, 2018. 112 с.

38. Сидор І.П. Професійна підготовка менеджерів дозвілля в університетах Великобританії. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/889

39. Сидор І.П. Соціокультурні технології в організації дозвілля. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/ Soc_Gum/Vchu/N144/N144p146-149.pdf

40. Сидор І.П. Теоретико-методичні засади професійної підготовки менеджерів дозвілля (Велика Британія) URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ped/2011_21/sudor. pdf

41. Сучасна культурологія: актуалізація теоретико-практичних вимірів: колективна монографія / За заг ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019, 308 с.

42. Сучасна культурологія: постмодернізм у логіці розвитку української гуманістики / За заг ред. проф. Ю.С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2022, 432 с.

43. Цьось А. В. Українські народні ігри та забави: навчальний посібник. URL: https://lib.ugi.edu.ua/bib/2325

44. Швець В.В., Галіброда В.В. Ретроспективний аналіз організації системи дозвіллєво-розважальних закладів міста. URL: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/itb/itb2018/paper/viewFile/6081/5075

45. Яременко Н.В. Дозвіллєзнавство: навчальний посібник. Фастів: Поліфаст, 2007. 460 с.

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ

Авансцена – передня частина сцени перед завісою, теж саме. Що і просценіум.

Адаптація – пристосування якогось тексту до потреб сценарію, переробка тексту.

Агітбригада – невеликий, зазвичай пересувний, самодіяльний або професійний концертний колектив, репертуар якого будується на злободенному матеріалі.

Академія читацька – цикл заходів, присвячених навчанню користувачів основ інформаційної культури.

Акт – частина драматургічного твору, окрема дія.

Акція – подія, виступ, комплексний захід, тривалість якого залежить від поставлених завдань.

Алегорія – абстрактне поняття, яке втілене в окремому художньому образі.

Альманах – календар свят та визначних подій, інформація про видатних діячів минулого та сучасності.

Амплуа – тип ролі, який відповідає акторській індивідуальності: герой, трагік, тощо.

Анонс – коротка попередня інформація про майбутню виставу, свято, тощо.

Ансамбль – художня узгодженість різноманітних елементів, а також одночасний виступ кількох музикантів та співаків, колективів з кількох виконавців.

Антагоніст – в античній драматургії персонаж, який знаходиться у конфлікті з іншими персонажами і веде з ними драматичну боротьбу.

Античний – той, хто має відношення до грецької або римської історії та культури.

Антракт – перерва між діями вистави, відділення концерту.

Аншлаг – об'ява про те, що всі квітки на видовище продані та про відсутність вільних місць в глядацькому залі.

Антре – на естраді та в цирку: невеличка сатирично-гумористична сценка.

Апарт (Апарте) – мова персонажа, яка звернута ним до самого себе і яку, немовби, не чують інші дійові особи.

Апофеоз – заключна урочиста частина, масова остання сцена вистави, уславлення, звеличання когось чи чогось, епілог.

Арлекін – один з популярних персонажів італійської «комедії масок», а ще тканини – обрамлення сценічної арки.

Арт-зустріч – це вечора для тих, хто цікавиться творчістю, мистецтвом.

Арт-простір(виставковий зал) – мистецька акція (творчість), активно впроваджувана в реальний простір, при цьому сам простір виступає в якості арт-об'єкта, або служить лише обрамленням для нього.

Арт-година – година мистецтва.

Архітектоніка – основний принцип побудови сценарної структури, взаємозв'язок окремих частин. Зовнішня структура драми. Те ж саме, що і композиція.

Асамблея – різновид літературного вечора, стилізована під епоху XVIII століття.

Асорті – захід з набором різноманітних тем і форм роботи.

Атака мозкова (мозковий штурм) – інтелектуальна гра, що вимагає від учасників в мінімальні терміни вирішення певної задачі.

Атракціон – технічне пристосування для розваг, у цирку – великий номер, що підпорядкований якійсь певній темі або жанру циркового мистецтва.

Аукціон знань – творчий захід, різновид вікторини, який сприяє прищеплюванню інтересу до пізнання, розширенню кругозору, зростанню творчої активності учасників. Інтелектуальні розваги.

Афіша – текстова інформація про те, де, коли і яка саме відбудеться подія. Видовище.

Бал – літературно-музична композиція з підвищеною урочистістю, класичним етикетом та з використанням хореографічного жанру.

Бал-маскарад – костюмований бал.

Балаган – різновид видовищного народного мистецтва гумористичного напрямку з дуже поверховою і досить брутальною драматургією. Працювали на ярмарках, гуляннях тощо.

Бенефіс – захід, на честь одного поета, музиканта, автора та інших.

Бесіда – діалогова форма заходу, розмова з аудиторією.

Бібліо-глобус – захід, присвячений книгам про історію, культуру, релігію, традиції різних країн, подорожах і мандрівників.

Бібліо-кафе – форма заходу, побудованого за типом кафе, де в меню замість страв подаються книги.

Бліц – будь-який захід, проведений за короткий час.

Блок – об'єднання відносно дрібних елементів сценарію в єдину структурну одиницю, наприклад концертних номерів.

Брейн-ринг – гра між двома (і більше) командами у відповіді на питання.

Бурлеск – комічне зображення якогось явища чи характеру, форма кумедного перебільшення, розмова про серйозні речі у жартівливій манері.

Бутафорія – штучні речі, створені для використання у виставі, які імітують справжні.

Буфонада – жартівлива сценка, яка побудована на перебільшенні.

Бюро літературних новинок – захід-знайомство з новинками літератури, творча зустріч.

Варіант – одна з декількох редакцій твору, його видозміна.

Вентрологія – «черевомовлення», особлива техніка сценічного мовлення, коли актор розмовляє, не рухаючи губами.

Вербальний – не письмове висловлення, незафіксований у письмовій формі твір літератури.

Вернісаж – захід, присвячений художньої творчості, що проводиться в урочистій обстановці, на якому присутні спеціально запрошені особи.

Версифікація – техніка віршування, процес створення віршів.

Вертеп – в українському ляльковому театрі – невеличка скринька, переносний лялькoвий театр, де демонструвались кумедні сценки переважно побутового характеру.

Вечір – вечірнє зібрання для дружньої зустрічі з метою розваги, з використанням музичної диско-програми, та різноманітними ігровими формами.

Вечір поезії – масовий захід, який присвячується поезії, творчості одного поета або окремій темі.

Вечір-аукціон – вечір з елементами аукціону.

Вечір-портрет – захід, мета якого, розкрити різні грані особистості героя вечора.

Вечір-реквієм – вечір пам'яті, присвячений сумним або трагічним датам історії чи подіям сьогодення.

Вечір художнього читання – спеціально організована програма виступів у неформальній камерній обстановці.

Вечір-елегія – музичний або ліричний вечір, присвячений поетичним або музичним творам, наповненим меланхолійним, сумним настроєм.

Вечір-комільфо (вечір гарних манер) – вечір, присвячений етикету.

Вечірка літературна – зустріч друзів, знайомих (зазвичай ввечері) для обговорення літературних творів, присвячена літературним темам.

Відео-вікторина – вікторина з використанням відеофрагментів.

Відео-круїз – захід-подорож з використання відеоматеріалів.

Відео-лекторій – лекторій, з використанням відеофрагментів.

Відеосалон – цикл заходів, з демонстрацією відеоматеріалів (фільмів, кліпі та тощо).

Вистава – видовище, показ того, про що йдеться в сценарії або п'єсі.

Візит – офіційне відвідування, з діловою метою.

Вікторина – пізнавальна гра, що складається з питань і відповідей на теми з різних галузей знань, з метою розширення освітнього кругозору.

Вільний мікрофон (відкрита трибуна) – усім бажаючим надається право висловити свою думку, бути почутим.

Водевіль – жанровий різновид комедійної драматургії, вистава з куплетами і танцями, легка комедія.

Вокал – спів, виконання музичних творів засобом співу.

Вітальня літературно-музична – творчий комплексний захід, оформлений як тематична зустріч у камерній обстановці.

Галерея – захід, побудований по типу послідовного ряду, низки образів, типів, тематики.

Гег – комедійний трюк, вставний трюковий номер у комедії.

Герой – в драматургії та театрі – головний персонаж.

Гід літературний – захід-путівник по літературних місцях або творах.

Гіпербола – перебільшення якихось якостей того, про що йдеться, щоб підсилити виразність та наочність.

Гуляння народне – проведення часу великої кількості людей під відкритим небом з розвагами, танцями, зазвичай присвячено різним народним календарним святам, супроводжується розповіддю і показом народних традицій.

Гра – змагання, заздалегідь погоджені з певними правилами.

Градація – послідовне збільшення у певному порядку.

Графік – наочне логічне зображення умовного типу, що відбиває якийсь процес.

Гротеск – зображення чогось або когось у комічному вигляді.

Гуморина – фестиваль гумору та сатири.

Декламація – мистецтво виразного читання вголос, іноді – занадто театральна, штучна манера акторського виконання.

Декорація – елемент художнього оформлення сценічного простору.

День відкритих дверей – включає екскурсії, бесіди, виставки, ігрові програми, зустрічі з цікавими людьми, концерти тощо.

Дефініція – невелике за обсягом визначення якогось поняття, формування.

Дефіле – урочистий, величавий прохід по сцені учасників в яскравих, костюмах.

Діалог – розмова між двома чи декількома персонажами.

Дія – у видовищному мистецтві – послідовність сценічних подій, сума вчинків персонажів, з яких складається сюжет, а також частина драматургічного твору, те ж саме, що і акт.

Драма – драматургічний твір взагалі, рід літератури, жанр драматургії, драматична за характером життєва ситуація.

Драматична боротьба – низка подій, що відбувається у п'єсі та сценарії, прояв конфліктної сутички, змагання, протиборство.

Драматург – письменник, який пише драматургічні твори – п'єси, сценарії, тощо.

Драматургія – мистецтво створення творів драматургічного роду літератури, теорія побудови драматургічних творів.

Дивертисмент – вистава, що складається з окремих номерів чи фрагментів, колись виконувалась наприкінці видовища.

Диліжанс літературний – заходи в ігровій формі, стилізація дороги або подорожі з обов'язковими зупинками – станціями, галявинами, островами, стежками, будиночками.

Диско-лекція – усна розповідь, що супроводжується відеорядом і підібраною музикою.

Дискотека – музичний захід. Форми організації дискотек самі різноманітні: тематичні, танцювальні. Організація вимагає добре оснащеної фонотеки, необхідної апаратури, відповідного обладнання та оформлення залу.

Дискусія. Диспут – спеціально організований обмін думками або публічна дискусія з окремого питання (проблеми) з метою отримання інформаційного продукту у вигляді рішень.

Експозиція – виставка будь-яких предметів (експонатів) розміщених для огляду, згідно з визначеним порядком.

Експромт – захід-імпровізація або різного роду виступи, виконання без попередньої спеціальної підготовки.

Ерудит-шоу – гра, організована у формі вікторини.

Ескізи – кілька невеликих за розміром постановок, об'єднаних в один захід спільною ідеєю або темою.

Естафета – спільна діяльність групи учасників, яка визначається сюжетом, сценарієм, правилами.

Епізод – закінчена частина сценарію, його фрагмент, що має самостійне значення.

Епілог – епізод сценарної структури, який завжди стоїть на останньому місці в композиції, після розв'язки (в сценаріях масових заходів іноді після кульмінації або співпадає з нею), в якому підбиваються підсумки сценічної дії, інколи у формі урочистого апофеозу.

Естрада – сцена, підмостки, на яких проходять виступи виконавців, видовищне мистецтво, концертна діяльність.

Етимологія – походження слова чи виразу, їх первинне значення.

Єдина дія – сума вчинків дійових осіб драматургічного твору, які вони роблять на шляху до певної цілі, теж саме, що і наскрізна дія в театрі.

Єдність місця, часу і дії – вимоги до побудови драматургічного твору, що існують ще з давніх часів: дія відбувається в одному місці на протязі недовгого часу навколо однієї головної історії.

Жанр – тип мистецького твору, який характеризується схожими рисами, підпорядкований певним правилам.

Журнал – захід, стилізований під періодичне видання.

Зав'язка – епізод сценарної структури, з якого починається сценічна дія і який стоїть між експозицією та розвитком дії.

Звуконаслідувач – акторське вміння відтворення різноманітних звуків.

Зонг – музичний вставний номер драматичної вистави, текст якого скоріше вимовляється, ніж співається.

З'явлення – в драматургії та театрі – проява персонажу, частина картини.

Зустріч – збори, з метою знайомства з ким-небудь, бесіди, обговорення.

«Зустріч в обійсті» – зустріч у камерній обстановці з частуванням. Як правило, на фольклорну тему.

Зустріч тематична – зустріч, присвячена якій-небудь темі.

Зустріч-інтерв'ю – зустріч, підготовлена і проведена у формі інтерв'ю.

Зустріч-презентація – офіційне представлення, відкриття чого-небудь створеного, організованого.

Ідея – головна думка художнього твору, заради якої він створюється.

Імброліо – складна та заплутана ситуація в сюжеті драми, яка заважає персонажам чітко зрозуміти події, що відбуваються.

Інтермедія – невеличка гумористична сценка, яку колись демонстрували між актами великої вистави, а також вставка між номерами концерту або номерами циркового видовища, междія.

Імпровізація – створення художнього твору безпосередньо в процесі його виконання.

Інсценізація – постановка літературного твору.

Інтерпретація – особисте розуміння та відчуття твору постановником чи виконавцем, погляд з іншого боку, те ж саме, що і трактування.

Інтрига – термін, який може означати основну ситуацію сюжету, зловмисність дії, підступні наміри одних дійових осіб щодо інших, схему подій, які відбивають боротьбу персонажів поміж собою.

Інформ-дайджест – масовий захід, що містить короткий виклад популярних творів художньої літератури.

Картина – у драматургії та театрі: закінчена самостійна частина акту.

Кабачок – театр мініатюр (жартівливих номерів) в антуражі «міні-кафе».

КВК – веселе, гумористичне змагання кількох команд.

Калейдоскоп – захід зі швидкою зміною малих форм масової роботи.

Камерний – твір чи виконання твору, який призначений для вузького кола читачів, а також музичний твір для невеличкого складу виконавців, ліричного або філософського напрямку.

Капусник – веселе самодіяльне подання з жартами, пародіями, віршами та піснями на будь-які теми.

Карнавал – свято з ходами, вуличним маскарадом, театралізованими іграми.

Карусель літературна – розважальний захід в ігровій формі на літературні теми, з швидкою і безперервною зміною конкурсів, завдань.

Катарсис – обов'язковий елемент трагедії, емоційне очищення через співчуття, жаль та страх.

Катастрофа – одна з частин античної трагедії, кінець дії, загибель героя, трагічна розв'язка.

Кафе літературне – спеціально організовані на одному майданчику розваги на літературні теми, що імітують застілля. Різновиди: вечірка, посиденьки, салон, клуб, прийом, асамблея. Дана форма передбачає такі атрибути: кафе, приглушене освітлення, частування.

Коктейль – вечірній, але не надто урочистий захід, з напоями та фуршетом, що припускає легке невимушене спілкування.

Колаж – захід-суміш різнорідних елементів, яскраве і виразне повідомлення з уривків інших текстів.

Комедія – один з головних жанрів драматургії, в якому сюжет будується на смішних, кумедних ситуаціях.

Комедія масок (Commedia Della Arte) – відомий різновид театрального видовища Італії, що побудований на імпровізації та буфонаді з використанням образів персонажів-«масок», характери яких не змінюються у будь-якому сюжеті.

Компіляція – запозичення чужих творів, а також складений з них несамостійний твір.

Композиція – захід, структура якого складається з по- єднання яких-небудь елементів, об'єднаних загальним задумом, ідеєю і утворюють гармонійну єдність.

Композиція літературно-музична – комплексний захід, присвячений певної теми або персони. Сценарій складається з поетичних і музичних фрагментів.

Конкурс – особисте або командне змагання з метою виявлення найкращих учасників, виконавців, кращої роботи. Конкурс може бути самостійною формою роботи (музичний, фольклорний, танцювальний, поетичний) або складової частиною будь-якого заходу, свята, ігри.

Контамінація – поєднання у літературному монтажу різних редакцій одного твору, їх змішування.

Контекст – словосполучення, яке оточує певне слово або фразу, за допомогою якого визначається зміст цього слова та всього висловлення.

Контрапункт – побудова драматичного сюжету за принципом контрасту.

Контраст – різке протиставлення, протилежність, несхожість.

Конфлікт – обов'язковий елемент структури драматургічного твору, зіткнення протилежних ідей та поглядів, загострення суперечностей, яке має форму драматичної боротьби.

Концерт казковий – концерт, пов'язаний з тематики казок.

Корифей – керівник хору в античній трагедії, який безпосередньо контактував з акторами, у подальшій історії – ведучий театральний діяч, класик театрального мистецтва, майстер своєї справи.

Котурни – в античному театрі особливе акторське взуття з товстою підошвою, щоб збільшити зріст виконавця, у переносному значенні «стояти на котурнах» – поводити себе занадто гордовито, зневажливо відноситись до оточення.

Круглий стіл – форма колективної дискусії, що дозволяє проводити плідні обговорення, всебічно розглядати різні питання і виробляти спільні рішення.

Кульмінація – епізод сценарної структури, який стоїть після розвитку дії та попереду розв'язки та в якому відбувається найбільше напруження фізичних та моральних сил, відбувається головне та найважливіше зіткнення за конфліктом.

Куплет – окрема частина пісні, що може супроводжуватись приспівом або рефреном.

Лабораторія – захід, що носить дослідницький характер, стилізація науково-дослідницької діяльності.

Лабіринт – захід, гра-пошук зі складними, заплутаними завданнями.

Лаці – різноманітні трюки, кумедні номери та імпровізації, які ніяк не пов'язані з сюжетом. Вони вводились у виставі італійської комедії масок.

Лейтмотив – важливий драматичний елемент. Сценарний хід, головна думка, яка неодноразово повторюється в різних варіантах.

Лекторій – цикл лекцій, об'єднаних однією темою.

Лекція – публічний виступ, монолог.

Лібрето – стислий переказ сюжету опери чи балету, будь-якої вистави.

Літературний вечір – масовий захід, який присвячується творчості того чи іншого письменника або поета (найчастіше приурочується до ювілейних дат).

Логотип – символічне зображення, яке є фірмовим знаком установи чи продукції.

Лотерея – організована гра, при якій розподіл питань залежить від випадкового вилучення того чи іншого квитка або номера.

Маніпуляція – демонстрування фокусів, побудоване на швидкості рук та використанні різних пристосувань.

Марафон – цикл масових заходів, об'єднаних загальною тематикою. Або тривалий культурно-мистецький захід, під час якого йде збір коштів на ту чи іншу потребу.

Маскарад – див. Карнавал.

Мелодекламація – читання вголос віршів або прози у музичному супроводі.

Мелодрама – різновид драми з сюжетом побутового характеру, з перебільшеними емоціями, несподіваними випадковостями.

Метафора – образне втілення поняття, те ж саме, що алегорія.

Метод – засіб або сума засобів в якій-небудь сфері людської діяльності.

Методика – сукупність методів виконання певної роботи.

Методологія – вчення про метод, сукупність методів дослідження, які використовуються в тій чи іншій науці.

Мізансцена – розташування виконавців на сцені в окремі моменти вистави.

Мім – в античні часи, коротка сценка побутового характеру з кумедними подіями, пізніше актор-виконавець пантоміми.

Міміка – передача певних почуттів за допомогою м'язів обличчя.

Мімодрама – вистава, в якій передача інформації відбувається без слів, за допомогою рухів та міміки, те ж саме, що і пантоміма.

Мініатюри – ряд художніх постановок малих форм.

Міракль – різновид середньовічної драматургії моралізаторського характеру, в якому йшлося про дива.

Мітинг – збори для обговорення будь-яких політичних питань.

Мнемотехніка – «відгадування» думок на відстані за допомогою умовних слів та рухів.

Мозаїка – комплексний захід, складений з ряду малих заходів, розважального характеру, різноманітних за формою і тематикою.

Монолог – мова одного персонажу драми, інколи не звернута до іншого персонажу, характеризується відсутністю обміну думками.

Мораліте – драматургічний твір з алегоричними персонажами, який має дидактично-повчальний характер.

Монтаж – сценарний термін, процес з'єднання частин в єдине ціле, а також жанровий різновид масових театралізованих видовищ, літературний монтаж.

Мотив – багатозначний термін: найпростіша одиниця розповіді, складова частина фабули, привід для якоїсь дії, довід на користь чогось, музична тема, тощо.

Мюзикл – музично-сценічна постановка, в якому переплітаються діалоги, пісні, музика, хореографія.

Мюзік-Хол – різновид естрадного театру, де демонструються невеличкі різноманітні номери, які складаються або у концерт, або у виставу з нескладним сюжетом – ревю чи огляд.

Нарратор – ведучий, оповідач, людина від театру, читець, найчастіше зустрічається у епічній, романтичній драматургії, у інсценівках, посередник між дійовими особами та глядачами.

Наскрізна дія – сума вчинків дійових осіб театральної вистави на шляху до певної цілі, те ж саме, що і єдина дія в драматургії.

Номер – в концертній діяльності та цирку – окремий закінчений виступ, невеличка сценічна дія одного чи кількох виконавців.

Образ – художнє уявлення про якесь явище чи ситуацію, засіб та форма показу дійсності в мистецтві.

Огляд-конкурс – публічний показ-конкурс результатів діяльності.

Опера – театральна вистава, в якій інструментальна музика поєднується з вокалом.

Оперета – театральна вистава лірично-комедійного характеру, де розмови персонажів поєднуються зі співом та танцями.

Пауза – перерва в розмові, мовчання.

Панорама – захід, широко і оглядово охоплює різні теми.

Пантоміми – вистава, в якій передача інформації відбувається без слів, за допомогою рухів та міміки, те ж саме, що і мімодрама.

Парад – урочиста процесія, в цирку, урочистий вихід всіх учасників на початку вистави.

Персонаж – дійова особа художнього твору.

Персоніфікація – втілення певної ідеї у конкретний сценічний образ персонажу, уявлення про абстрактне явище у конкретному образі.

Перфоманс – авангардний напрямок сучасного мистецтва: видовище, у якому мистецьким об'єктом стає тіло виконавців, оточуючи побутові речі, іде безпосереднє спілкування з глядачами.

П'єса – літературний твір, що має драматургічну форму, який можна і читати, і ставити у театрі.

Піар-акція – різноманітні заходи, спрямовані на збільшення популярності особистості чи події.

Підтекст – зміст, який не висловлений в розмові, але мається на увазі.

Подія – в драмі: вчинок персонажу, який приводить до важливих змін в долі дійових осіб, який є наслідком попередніх подій та готує наступні.

Поетична світлиця – комплексний захід, поетична зустріч.

Практикабль – справжні, не бутафорські частини сценічного оформлення, які використовуються у повсякденному житті.

Прем'єр – актор, який виконує головні, найважливіші ролі.

Прем'єра – перша вистава п'єси в театрі, естрадної, концертної або циркової програми.

Престидижитація – різновид маніпуляції, вміння робити швидкі, спритні рухи руками, показ фокусів за допомогою лише рук.

Прив'язка – елемент сценарної структури видовища, за допомогою якого відбувається зв'язок виконавців з глядачами та який має відношення до всіх присутніх.

Програма (Програмка) – паперовий аркуш, на якому розміщують перелік номерів персонажів та виконавців, усіх, хто створив виставу чи приймає участь в концерті, інколи в програмі розміщується стислий опис сюжету вистави – лібрето.

Програма конкурсна – захід, що складається з кількох конкурсів.

Програма концертна – захід, що складається з концертних номерів.

Програма розважальна – захід, що складається з конкурсів та ігор.

Проекція – зображення, що висвітлюється на екрані за допомогою проекційного апарату.

Пролог – необов'язковий елемент сценарної структури, який стоїть попереду експозиції, своєрідний вступ, що вводить глядачів в матеріал та настрій видовища, увертюра.

Промо-акція – акція, вид рекламної активності компанії.

Протагоніст – ведучий дії в античній трагедії, виконавець головної ролі.

Просценіум – найближча до глядачів частина сцени перед завісою, авансцена.

Процесія – урочисте та багатолюдне проходження.

Рампа – край сцени, лінія розподілу театрального простору на сцену та зал, в переносному значенні – сцена або театр взагалі.

Раус – невеличкий балкон на фасаді цирку або балагану, з якого запрошували глядачів на виставу у давнину.

Ревю – естрадний огляд, вистава, яка складається з окремих сцен та номерів, що інколи поєднані темою або легким сюжетом.

Режисер – фахівець, який створює виставу, постановник п'єси або сценарію.

Режисура – мистецтво створення вистав та різноманітних видовищ.

Резюме – висновок, який містить основні теоретичні положення праці, підсумок.

Реквізит – речі, які потрібні виконавцям під час вистави.

Реквієм – вокально-інструментальний музичний твір, що має скорботно пам'ятний характер.

Ремарка – стислі пояснення автора в тексті драматургічного твору.

Ремінісценція – риси художнього образу або події, які нагадують про когось або щось.

Репертуар – перелік творів, що виконуються в театрі або з яким виступає окремий виконавець чи творчий колектив.

Репліка – один з елементів сценічного діалогу, заперечення, відповідь однієї дійової особи іншій.

Рефрент – повторення віршованих рядків, речень або слів у пісні, приспів.

Речитатив – наспівана декламація, поєднання читання вголос та співу.

Ринг – захід, де в кожному «раунді» 2 учасники, один проти іншого відповідають на складні питання.

Ритм – послідовне та рівномірне чергування різноманітних елементів, які складають твір.

Ритуал – сформований через звичай та встановлений традицією порядок проведення якоїсь дії, церемоніал.

Розв'язка – епізод сценарної структури, який стоїть після кульмінації та в якому відбувається розв'язання всіх сюжетних проблем. В сценаріях масових театралізованих заходів зустрічається не завжди.

Роль – частина тексту драматургічного твору, яка зображує певну людину та має виконуватись актором, художній образ.

Свято – масовий захід, присвячений знаменній даті або події загальнонародного, традиційного характеру.

Синкретизм – суміш різноманітних за матеріалом елементів сценарію, їх з'єднаність.

Симультанність – одночасність дії, проведення кількох заходів в межах єдиного свята.

Ситуація – сума певних умов та обставин, які складаються в те чи інше становище.

Скандування – одночасні голосні вигукування слова або вислову.

Скетч – невеличка п'єса в одній дії, комедійна сценка.

Соло – виконання музичного твору одним виконавцем, а також твір, передбачений для такого виконання.

Статист – актор, який виконує другорядні ролі, учасник масової дії.

Структура – взаємозв'язок складових частин єдиного цілого, внутрішня побудова, те, що має певну організацію.

Схема – зображення або опис чогось у загальних рисах, у спрощено-узагальненому вигляді.

Сцена – майданчик, підмостки, на якому відбувається дія театральної вистави.

Сценарій – колись, план драматургічного твору, сюжетна схема театральної вистави, пізніше, драматургічний твір, за яким створюється кінофільм, радіопередача, телепередача, масове театралізоване видовище.

Сценарист – драматург, який створює сценарій, автор сценарію.

Сценарний хід – практичне втілення ідеї сценарію, його основної думки, його художнього образу, засіб формування сценарної структури, обов'язковий елемент сценарію.

Сценографія – мистецтво художнього оформлення сцени, вистави, видовища.

Сюжет – поступовий ряд подій, що пов'язані поміж собою та які складають зміст твору.

Творча лабораторія – захід з обміну досвідом, знан- нями в цікавій, творчій формі.

Творчий звіт – захід, присвячений аналізу діяльності установи, творчого колективу.

Театр – особливий вид видовищного мистецтва, в якому життя відображається за допомогою драматичної дії, а також споруда, де відбуваються вистави.

Театралізація – пристосування літературного матеріалу до вимог театрального мистецтва, переведення його у дійове видовище, використання у показі різних технічних засобів та елементів оформлення.

Театрознавство – наука, яка вивчає історію театру та театральне сьогодення, теоретичні засади сценарного мистецтва.

Театрознавець – вчений, який вивчає різні аспекти життя театру.

Тема – найголовніша проблема та певне коло конкретних явищ мистецького твору, в якому відбувається дія.

Тип – літературний образ, в якому узагальнюються окремі риси зовнішності чи характеру персонажу, його соціальної, національної та професійної приналежності.

Типовий – характерний. Той, що відповідає певному стандарту, уявляє з себе зразок.

Типологія – розподілення чогось за характерними ознаками, класифікація.

Титул – перша сторінка книги чи рукопису, на якому містяться відомості про автора, назва твору, визначення жанру та місце і рік видання або створення, інакше кажучи, заголовний аркуш.

Трагедія – один з головних жанрів драматургії, який має в основі дуже загострений конфлікт, непримиренну боротьбу, загибель головних героїв, у переносному значенні – страшна, невиправдана подія, загибель, катастрофа. Трагікомедія – драматичний твір, що має риси трагедії та комедії.

Трактування – своє особисте розуміння чогось, свій варіант, теж саме, що і інтерпретація.

Трюк – незвичайно коротка дія, вправна та ефектна, на естраді чи цирку, основний структурний елемент видовища, його структурна одиниця.

Увертюра – музичний вступ до вистави, у переносному значенні – те, що передує основній дії, пролог.

Усний журнал – активна форма пропаганди новинок друку.

Фабула – стислий переказ найголовніших подій, які складають сюжет художнього твору в їх логічній послідовності.

Феєрія – подання казкового змісту, відмінне пишною постановкою і сценічними ефектами. Чарівне, казкове видовище.

Фестиваль – широка громадська святкова зустріч, що супроводжується оглядом досягнень яких-небудь видів мистецтва.

Флешмоб – збір людей з метою проведення одноразової акції. Це заздалегідь спланована масова акція, в якій велика група людей раптово з'являється в громадському місці, протягом декількох хвилин вони виконують заздалегідь обумовлені дії.

Форум – представницькі збори, з'їзд.

Фото-крос – змагання фотографів.

Фрагмент – дрібна частина цілого, шматок якогось твору.

Функція – певний обов'язок, який треба неодмінно виконати.

Характер – сукупність рис та особливостей, які притаманні певній людині або явищу.

Хепенінг – форма сучасного театралізованого видовища, коли виконавці не дотримуються якогось певного тексту, з еле-

ментами імпровізації та випадковості, з використанням різних технічних засобів та оточуючого середовища.

Хвилина слави – захід, де будь-яка людина може показати свої унікальні здібності.

Хіт-парад – парад популярності, який визначається в результаті опитування.

Хобі-клуб – клуб, що об'єднує людей з певним хобі (різновид розваги, захоплення).

Хор – колективний персонаж античного театру, у сьогоденні, колектив виконавців вокальних творів.

Хореографія – мистецтво створення танцювальних номерів та вистав, сукупність явищ, що мають відношення до танців.

Хореограф – майстер постановки танців.

Хормейстер – керівник хорового колективу.

Хроніка – викладання подій у часовій послідовності, жанровий різновид п'єс, в яких йдеться про певні події, що викладаються у хронологічній послідовності.

Хронограф – захід–розповідь за роками про якісь історичні події.

Хронологія – послідовність подій у часі.

Хронометраж – вивчення протікання процесу у часі, вимірювання часу.

Церемоніал – загальноприйнятий, офіційно встановлений порядок урочистих дій, процесій, різноманітних заходів, ритуал.

Цикл зустрічей – кілька зустрічей, об'єднаних однією темою.

Читець – актор, який виступає з читанням художніх та документальних тестів, іноді – ведучий.

Шабаш – захід, присвячений містичній або екзотеричній літературі, стилізоване під розгул нечистої сили.

Шоу – яскраве уявлення, розраховане на гучний зовнішній ефект, розважальна програма з ефектним музичним і візуальним супроводом.

Шоу інтелектуальне – яскрава інтелектуальна розважальна програма.

Шоу-програма – програма, що складається з декількох чудових, яскравих номерів.

Фарс – середньовічна форма гротескної драматургії, за змістом та настроєм інколи брутальна і непристойна. Демонструвалась як междія, а інколи самостійно.

Феєрія – вистава з різноманітними сценічними ефектами, яскравими трюками та незвичайними драматургічними ситуаціями.

Ювілей – урочисто відзначається річниця знаменної події, життя або діяльності будь-якої особи, існування установи, підприємства, організації.

Ярмарок – захід, присвячений народним звичаям, свята з іграми, забавами, піснями.

Ярмарок творчих ідей – акція, яка спрямована на виявлення проектів, здатних внести в культурне життя новизну, креативність.

ПРОБНІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Вкажіть, для чого необхідна інформація щодо диференціаціації аудиторії культурно-дозвіллєвих заходів за віковою, професійною, соціальною, освітньою, гендерною та іншими ознаками:

A. для визначення кількості учасників;
B. для вивчення культурних потреб та інтересів аудиторії;
C. як шлях до підвищення якості послуг закладів культури;
D. для додаткового заробітку.

2. Оберіть необхідні елементи матеріально-технічної бази культурно-дозвіллєвих заходів:

A. приміщення і споруди;
B. обладнання і транспортні засоби;
C. приміщення, споруди, обладнання, транспортні засоби;
D. приміщення, споруди і обладнання;

3. Поясність, як здійснюється фінансово-господарське забезпечення культурно-дозвіллєвого заходу:

A. на розсуд менеджера;
B. відповідно до плана роботи закладу культури;
C. за ініціативи банківської установи;
D. згідно з кошторисом.

4. Поясність, як називається комерційна діяльність, пов'язана з проведенням культурно-дозвіллєвих заходів:

A. індустрія розваг;
B. індустрія туризму;
C. індустрія культури;
D. індустрія гостинності.

5. Вкажіть джерела державного фінансування культурно-дозвіллєвих заходів:

A. спонсорські кошти;
B. бюджетні кошти;

C. позабюджетні кошти;
D. банківські кошти.

6. Сценарій культурно-дозвіллєвого заходу:
A. мистецький твір, написаний як основа для проведення заходу;
B. план проведення заходу;
C. літературне першоджерело заходу;
D. кошторис заходу.

7. Творча основа культурно-дозвіллєвого заходу:
A. план-проспект;
B. програма;
C. кошторис;
D. сценарій.

8. Творче втілення сценарію культурно-дозвіллєвого заходу:
A. програма;
B. проспект;
C. колаж;
D. фільмографія.

9. Визначте, відповідно до чого заклад культури планує проведення культурно-дозвіллєвих заходів:
A. календаря знаменних дат;
B. культурних потреб населення;
C. виходячи з творчих можливостей;
D. виходячи з фінансових ресурсів.

10. Вкажіть, що становить комплекс прямих витрат, які безпосередньо пов'язані з проведенням культурно-дозвіллєвих заходів:
A. оренда приміщення та амортизація обладнання;
B. витрати на зв'язок і транспорт;
C. оренда приміщення, амортизація обладнання, витрати на зв'язок і транспорт, заробіток персоналу та реклама;
D. заробіток персоналу та реклама.

11. Визначте перший етап підготовчого періоду культурно-дозвіллєвого заходу:

A. планування проєкту;

B. реалізація проєкту;

C. сценарій проєкту;

D. концепція проєкту;

12. Визначте питання, які менеджер культурно-дозвіллєвого заходу може вирішувати самостійно:

A. забезпечує добір і розстановку кадрів, здійснює керівництво колективом, контролює виконанням плану і програми, відповідає за фінансове і матеріально-технічне забезпечення заходу;

B. забезпечує добір і розстановку кадрів, здійснює керівництво колективом;

C. контролює виконанням плану і програми заходу;

D. відповідає за фінансове і матеріально-технічне забезпечення заходу.

13. Зазначте головні функції культурно-дозвіллєвого заходу:

A. політична;

B. культурно-творча;

C. дозвіллєва;

D. розважальна.

14. Визначте, які головні функції виконують заклади культури:

A. регулятивно-нормативні;

B. рекреаційні;

C. ціннісно-орієнтаційні;

D. дозвіллєви.

15. Виберіть із пропонованого переліку напрямок культурно-дозвіллєвого заходу:

A. клуб кмітливих і винахідливих;

B. презентація аматорського театру;

C. вечір цікавої науки;

D. фестиваль народної творчості.

16. Охарактеризуйте доцільно організовану активність людини у вільний час:

A. дозвіллєва діяльність;

B. аматорська діяльність;

C. професійна діяльність;

D. культурно-дозвіллєва діяльність.

17. Зазначте, які заклади культури можуть організовувати культурно-дозвіллєві заходи:

A. державні та комерційні;

B. комерційні заклади культури;

C. державні заклади культури;

D. іноземні.

18. Визначте основні методи планування культурно-дозвіллєвих заходів:

A. планування матеріального, фінансового та організаційного забезпечення;

B. аналітичне і нормативне планування;

C. планування матеріального і фінансового забезпечення;

D. планування доходів.

19. Вкажіть методи державного фінансування культурно-дозвіллєвих заходів:

A. пряме та не пряме фінансування;

B. спонсорське фінансування;

C. пряме, не пряме фінансування та субсидування;

D. субсидування;

20. Визначте з чим пов'язують специфіку менеджменту культурно-дозвіллєвих заходів:

A. з «комерційним виробництвом»;

B. з «промисловим виробництвом».

C. з «навчальним виробництвом»;

D. з «духовним виробництвом».

21. Вкажіть, управління якими процесами забезпечує менеджмент культурно-дозвіллєвих заходів:

A. культурними, індивідуально-культурними, соціально-культурними, комерційними;

B. культурними та індивідуально-культурними;

C. соціально-культурними;

D. комерційними.

22. Вкажіть, які методи управління використовують у менеджменті культурно-дозвіллєвих заходів:

A. організаційні методи управління;

B. соціально-психологічні, економічні, організаційно-розпорядчі методи управління;

C. організаційно-розпорядчі методи управління;

D. розпорядчі методи управління.

23. Вкажіть, що відносять до організаційно-розпорядчих методів управління культурно-дозвіллєвими заходами:

A. наказ, постанова, розпорядження;

B. матеріальне стимулювання і зарплата;

C. регламентування і нормування;

D. матеріальне стимулювання і санкції.

24. Вкажіть, що відносять до соціально-психологічних методів управління культурно-дозвіллєвими заходами:

A. моральне заохочення;

B. регулювання відносин;

C. рентабельність соціокультурних проєктів і програм;

D. створення і підтримка морального клімату у колективі.

25. Охарактеризуйте фактори, які сприяють мотивації організаторів і виконавців культурно-дозвіллєвих заходів:

A. покращенню якості соціокультурного продукту;

B. підвищенню працездатності кадрів;

C. просуванню по службі;

D. підвищенню заробітної платні.

26. Охарактеризуйте вимоги щодо підготовки культурно-дозвіллєвих заходів:

A. масовість учасників;

B. орієнтація на досягнення конкретного результату;

C. оригінальність проєкту;

D. отримання прибутку.

27. Вкажіть, що включає функція планування культурно-дозвіллєвих заходів:

A. отримання результату;

B. систему обліку, звітності та контролю;

C. зміст діяльності та організаційну структуру;

D. управлінську діяльність.

28. Вкажіть, що передбачає планування культурно-дозвіллєвих заходів:

A. постановка завдань та оцінка необхідних для їх вирішення ресурсів;

B. постановка завдань;

C. отримання прибутку;

D. визначення цілей і результатів на майбутнє;

29. Оберіть основні методи планування культурно-дозвіллєвих заходів:

A. аналітичне і нормативне планування;

B. планування кадрового забезпечення;

C. очікування результатів;

D. планування організаційного забезпечення.

30. Поясніть термін «організація культурно-дозвіллєвого заходу»:

A. це забезпечення реалізації програми;

B. це забезпечення реалізації проєкту;

C. це забезпечення виконання плану;

D. це отримання прибутку.

31. Визначте, що включає узгодження роботи щодо організації культурно-дозвіллєвого заходу:

A. мотивація;

B. координація;

C. повноваження, делегування повноважень та відповідальність;

D. відповідальність.

32. Вкажіть, що включає ресурсне забезпечення культурно-дозвіллєвого заходу:

A. бюджетні ресурси;

B. трудові ресурси;

C. спонсорські ресурси;

D. матеріальні та фінансові ресурси.

33. Оберіть основний метод мотивації культурно-дозвіллєвого заходу:

A. морально-етична та матеріальна мотивація;

B. матеріальна мотивація;

C. морально-етична мотивація;

D. професійна мотивація.

34. Оберіть основні напрями організації культурно-дозвіллєвого заходу:

A. розробка стратегічного плану;

B. визначення норм керівництва, взаємовідносин, повноважень і відповідальності;

C. формування організаційної структури;

D. матеріально-технічне забезпечення.

35. Визначте, до якого типу послуг слід віднести культурно-дозвіллєві заходи:

A. культурні;

B. інформаційні та освітні;

C. освітні, інформаційні, культурні;

D. інформаційні та культурні.

36. Оберіть основну форму недержавної підтримки культурно-дозвіллєвих заходів:

A. спонсорство і патронаж;

B. патронаж і благодійність;

C. благодійність;

D. патронаж, благодійність, спонсорство.

37. Визначте тип менеджменту культурно-дозвіллєвих заходів, основою якого є зіставлення довгострокових цілей з реальними можливостями:

A. стратегічний;

B. перспективний;

C. реалістичний;

D. оперативний.

38. Визначте основну функцію менеджменту культурно-дозвіллєвих заходів:

A. планування, організація;

B. планування, організація, координація, мотивація, контроль;

C. координація та мотивація;

D. координація, мотивація та контроль;

39. Визначте посаду постановника культурно-дозвіллєвого заходу:

A. менеджер;

B. директор;

C. режисер;

D. сценарист.

40. Визначте посаду відповідального за безпосереднє проведення культурно-дозвіллєвого заходу:

A. менеджер;

B. сценарист;

C. режисер;

D. директор.

41. Визначте фактори внутрішнього середовища культурно-дозвіллєвого заходу:

A. цілі, структура організації, задачі;

B. політичні і соціальні фактори;

C. соціальні фактори;

D. творчі ресурси.

42. Оберіть головну форму об'єднання людей для їх спільної діяльності в рамках культурно-дозвіллєвого заходу:

A. планування;

B. організація;

C. відповідальність;

D. контроль.

43. Вкажіть, що визначають цілі культурно-дозвіллєвого заходу:

A. вид діяльності;

B. результат діяльності;

C. місію організації;

D. професійний імідж.

44. Визначте, що означає ефективність культурно-дозвіллєвого заходу:

A. успіх організації;

B. фінансові прибутки;

C. відсутність рекламацій;

D. систему цінностей, яку поділяють учасники.

45. Визначте основну мету культурно-дозвіллєвого заходу:

A. задоволення духовно-культурних потреб учасників;

B. отримання доходів;

C. ствердити професійну майстерність організаторів;

D. надання розважальних послуг.

46. Оберіть, що необхідно для залучення спонсорів культурно-дозвіллєвого заходу:

A. розробка календарного плану;

B. розробка спонсорського пакету;

C. розробка поточного плану;
D. розробка перспективного плану;

47. Визначте основного відповідального за безпеку учасників культурно-дозвіллєвого заходу:
A. поліція;
B. національна гвардія;
C. організатори заходу;
D. пожежники.

48. Визначте посаду автора літературного опису майбутнього культурно-дозвіллєвого заходу:
A. менеджер;
B. режисер;
C. директор;
D. сценарист.

49. Визначте тип культурно-дозвіллєвого заходу, який репрезентує розвиток одного з жанрів мистецтва, фольклору, культурної і технічної творчості, тощо:
A. фестиваль;
B. концерт;
C. виставка;
D. театралізоване свято.

50. Вкажіть, що необхідно для майбутнього успішного проведення культурно-дозвіллєвого заходу:
A. повсякденна змістовна діяльність установ культури;
B. дослідження духовно-культурних потреб і запитів населення;
C. оновлення та впровадження сучасних послуг;
D. розробка поточних планів.

51. Визначте загальнодержавну нормативно-правову базу галузі культури в Україні:
A. Конституція України, Закони України Укази Президента України, Закони України, Постанови Уряду України;

B. Конвенції ЮНЕСКО, Конвенції Ради Європи;
C. Накази міністра культури.
D. Розпорядження керівника установи культури.

52. Визначте заклад культури клубного типу:
A. парк культури і відпочинку;
B. будинок культури;
C. бібліотека;
D. музей.

53. Визначте соціально-профілактичний напрям діяльності установ культури:
A. створення умов для відпочинку і рекреації;
B. підтримка самоосвіти і саморозвитку;
C. створення умов для інтеграції особистості в соціум;
D. проведення культурно-масових заходів.

54. Поясність поняття «менеджмент в організації культурно-дозвіллєвих заходів»:
A. управління людьми;
B. управління організацією;
C. управління установою в ринкових умовах;
D. управління галуззю.

55. Визначте функції менеджменту в організації культурно-дозвіллєвих заходів:
A. планування, організація, контроль;
B. мотивації;
C. регулювання;
D. планування.

56. Визначте основні функції менеджера культурно-дозвіллєвих заходів:
A. планування, організація роботи і розподіл обов'язків між виконавцями, контроль ;
B. спонукання працівників до виконання поставлених завдань і контроль за процесом виконання роботи;

C. контроль роботи;
D. організація роботи.

57. Вкажіть найважливіші лідерські якості менеджера культурно-дозвіллєвих заходів:
A. прислуховуватись до думки колег і підлеглих;
B. формувати ефективну команду;
C. залучати інших спеціалістів до розв'язання проблем;
D. контролювати роботу.

58. Вкажіть основну мету менеджера культурно-дозвіллєвих заходів:
A. визначенні цілей організації та створенні умов для їх досягнення;
B. впливі на підлеглих працівників;
C. залученні працівників з практичним досвідом роботи та підвищенні кваліфікації фахівців;
D. поради підлеглим.

59. Поясніть термін «планування культурно-дозвіллєвих заходів»:
A. науково обґрунтоване визначення цілей та основних засобів їх перетворення в життя;
B. творча діяльність, спрямована на з'ясування причин виникнення соціокультурних проблем;
C. розробка плану діяльності закладу культури;
D. безпланова діяльність.

60. Поясність, що передбачає стратегічне планування культурно-дозвіллєвих заходів:
A. розподіл ресурсів;
B. стратегічне передбачення;
C розробка плану;
D. реалізація плану.

61. Визначте значення арт-менеджменту:
A. самостійний напрям соціокультурної діяльності, що забезпечує управління художніми процесами;

B. сукупність принципів, методів, засобів управління художнім виробництвом, координацією дій та реалізація можливостей підприємництва в арт-індустрії;

C. самостійний напрям соціокультурної діяльності; що забезпечує управління соціально-економічними процесами.

D. управління соціально-економічними процесами.

62. Поясність, з чого складається ресурсне забезпечення культурно-дозвіллєвих заходів:

A. матеріальних, трудових, фінансових ресурсів;

B. матеріальних, трудових ресурсів;

C. фінансових ресурсів;

D. моральних ресурсів.

63. Визначте види координації у менеджменті культурно-дозвіллєвих заходів:

A. номінальна;

B. послідовна та взаємна;

C. попередня;

D. підсумкова.

64. Поясність завдання фандрайзингу у менеджменті культурно-дозвіллєвих заходів:

A. збір коштів;

B. залучення нових партнерів;

C. збір коштів та залучення нових партнерів;

D. позичання коштів

65. Розкрийте джерела фінансування культурно-дозвіллєвих заходів:

A. бюджетні (державні);

B. позабюджетні (недержавні);

C. бюджетні, позабюджетні, іноземні інвестиції.

D. іноземні інвестиції.

66. Назвіть вид діяльності в галузі організації та управлінні культурно-дозвіллєвими заходами:

A. шоу-менеджмент;

B. сценарій;

C. режисура;

D. івент-менеджмент.

67. Визначте основні результати проєктування культурно-дозвіллєвих заходів:

A. програма;

B. проект;

C. концепція, програма і проект;

D. концепція.

68. Поясність, що включає концепція культурно-дозвіллєвого заходу:

A. детальна літературно-текстова та організаційна розробка змісту заходу;

B. певний спосіб розуміння, трактовки заходу;

C. форма культурної діяльності з визначеними метою і строком реалізації.

D. головна ідея заходу.

69. Дайте визначення «бюджет культурно-дозвіллєвого заходу»:

A. інструмент контролю та аналізу витрат коштів і ресурсів на проект;

B. документ, що визначає вартість проєкту;

C. комплекс розрахунків і джерел фінансування проєкту;

D. фінансування проєкту.

70. Поясність, що передбачає вдосконалення організації культурно-дозвіллєвих заходів:

A. застосування інтенсивних методів стимулювання організаторів;

B. встановлення низької ціни споживачам;

C. впровадження сучасних технологій і професіоналізм організаторів;

D. професіоналізм організаторів.

71. Зазначте, які методи використовують у маркетингових дослідженнях культурно-дозвіллєвих заходів:

A. спостереження;

B. анкетування;

C. метод експертних оцінок;

D. опитування.

72. Зазначте найбільш ефективні лідерські якості керівника-менеджера:

A. здатність прислуховуватись до думки колег і підлеглих;

B. здатність формувати ефективну команду;

C. авторитарність у прийнятті рішень;;

D. здатність залучати інших до розв'язання проблем.

73. Виберіть із пропонованого переліку групові форми проведення культурно-дозвіллєвого заходу:

A. вечір-відпочинок;

B. клуб за інтересами, театральна студія, екскурсія;

C. концерт;

D. театралізоване свято.

74. Визначте критерії культурно-дозвіллєвої діяльності закладу культури:

A. проведення культурно-дозвіллєвого заходу;

B. комплексна оцінка діяльності;

C. виконання річного плану;

D. визначення перспектив.

75. Вкажіть, які управлінські рішення організації і проведення культурно-дозвіллєвих заходів є найбільш ефективними:

A. одноособові;

B. групові;

C. колегіальні;

D. колективні.

76. Зазначте найбільш ефективні лідерські якості менеджера культурно-дозвіллєвих заходів:

A. здатність формувати ефективну команду;

B. здатність залучати інших до розв'язання проблем;

C. здатність одноосібно приймати рішення;

D. здатність прислуховуватись до думки колег і підлеглих.

77. Визначте вид менеджменту, який заохочує організаторів культурно-дозвіллєвих заходів до інновацій та участі у прийнятті рішень:

A. технократичний менеджмент;

B. авторитарний менеджмент;

C. колективний менеджмент;

D. особистісно-орієнтований менеджмент.

78. Визначте основні критерії результативного колективу організаторів культурно-дозвіллєвого заходу:

A. дисциплінований;

B. ініціативний

C. структурований і професійний;

D. професійний.

79. Поясніть, які організатори культурно-дозвіллєвих заходів можуть досягти успіх:

A. мотивовані і професійно розвинуті;

B. добре розуміють поставлені завдання;

C. з повною спеціальною вищою освітою;

D. чітко виконують настанови керівництва.

80. Вкажіть основну мету праці менеджера культурно-дозвіллєвих заходів:

A. у впливі на підпорядкованих працівників;

B. у визначенні цілей та створенні умов для їх досягнення;

C. у підтримці ініціативи підлеглих;

D. у підвищенні кваліфікації фахівців.

81. Визначте систему керівних переконань, принципів і технологій в організації і проведенні культурно-дозвіллєвих заходів:

A. групові норми;

B. корпоративна культура;

C. одноосібні рішення;

D. організаційна культура;

82. Вкажіть, які заклади представляють професійний сектор індустрії культурно-дозвіллєвих заходів:

A. організації, які розробляють розважальні програми для спеціальних груп населення;

B. промислові підприємства, які випускають товари рекреаційного призначення;

C. культурно-мистецькі заклади;

D. підприємства, які забезпечують розваги у межах своєї допоміжної або побічної діяльності.

83. Визначте підприємства, для яких організація культурно-дозвіллєвих заходів є основною діяльністю:

A. парки культури і відпочинку;

B. спортивні товариства;

C. сауни;

D. готелі.

84. Зазначте діяльність із розробки та реалізації програм проведення культурно-дозвіллєвих заходів:

A. аматорство;

B. анімація;

C. планування;

D. івент-менеджмент.

85. Оберіть основні завдання менеджера культурно-дозвіллєвих заходів:

A. розробка проєктів і програм;

B. реалізація проєктів і програм;

C. керівництво установами та організаціями;

D. контроль.

86. Вкажіть основні потреби населення у культурно-дозвіллєвих заходах:

A. пізнання і споживання духовно-культурних цінностей;

B. дозвілля;

C. відкриття невідомого;

D. пізнання психологічних особливостей людини.

87. Охарактеризуйте основну рису культурно-дозвіллєвих заходів як вид діяльності людини:

A. визначеність;

B. продуктивність;

C. ефективність;

D. добровільність.

88. Зазначте, яка функція гри характеризується як засвоєння єдиної дії для всіх учасників культурно-дозвіллєвих заходів:

A. комунікативна;

B. функція соціалізації;

C. індивідуальна;

D. інтеграційна.

89. Визначте, які чинники суттєво впливають на вибір типу культурно-дозвіллєвих заходів:

A. темперамент;

B. вік;

C. стать;

D. менталітет.

90. Вкажіть, які соціокультурні заклади відносяться до індустрії розваг:

A. торговельні центри;

B. спортивні підприємства.

C. підприємства, основна діяльність яких пов'язана із задоволенням потреби людини у розвагах;

D. готельні підприємства.

91. Поясніть термін «заклад культури»:

A. культурно-просвітницька установа, що забезпечує інформаційні та дозвіллєві потреби користувачів;

B. територія, виділена для розважальної діяльності;

C. юридична особа, основною діяльністю якої є діяльність у сфері культури;

D. казіно.

92. Поясність головну мету діяльності закладів культури:

A. задоволення культурних потреб населення;

B. організація дозвілля громадян;

C. розвиток традиційної культури;

D. організація роботи гуртків та об'єднань громадян за інтересами.

93. Визначте поняття «культурно-дозвіллєвий захід»:

A. діяльність людей у сфері вільного часу;

B. культурна діяльність юридичних осіб, що реалізують владні повноваження у сфері культури;

C. культурна діяльність фізичних осіб, що реалізують владні повноваження у сфері культури;

D. спеціалізована система духовно-культурного життя суспільства.

94. Визначте, який основний нормативно-правовий акт визначає базове завдання закладів культури в Україні:

A. Закон України «Про культуру»;

B. Конституція України;

C. Основи законодавства України про культуру;

D. Закон України «Про соціальний захист громадян».

95. Визначте поняття «національне культурне надбання України»:

A. культурна спадщина України;

B. сукупність унікальних культурних цінностей та об'єктів культурної спадщини України;

C. форма культурної діяльності в Україні з визначеними метою, строком реалізації та цільовим фінансуванням;

D. непрофесійна творча діяльність в Україні окремих осіб або колективів.

96. Дайте визначення поняття «бібліотека»:

A. науково-просвітницька установа, що забезпечує інформаційні та дозвіллєві потреби користувачів;

B. заклад, що популяризує культурні та інформаційні надбання;

C. місце зберігання книг;

D. інформаційно-культурний та освітній заклад, що має упорядкований фонд документів і надає їх у тимчасове користування фізичним і юридичним особам.

97. Поясніть поняття «парк»:

A. спеціальна обмежена природна чи штучна територія, виділена з метою рекреації та відпочинку громадян;

B. спеціальна обмежена територія, виділена для господарсько-фінансової та розважальної діяльності;

C. спеціальна обмежена територія, виділена для науково-дослідної роботи;

D. спеціальна обмежена територія, виділена для проведення культурно-масових заходів.

98. Визначте основну функцію, яку виконують центри дозвілля:

A. розваги та дозвіллєве спілкування;

B. стимулювання творчої активності громадян;

C. проведення культурно-масових заходів;

D. навчання дозвіллєвим навичкам.

99. Вкажіть основний напрямок діяльності клубних закладів:

A. діяльність у сфері шоу-менеджменту;

B. підтримка аматорської культурної діяльності;

C. створення, розповсюдження та популяризація культурних надбань;

D. демонстрація кінофільмів.

100. Назвіть форму недержавної підтримки організації і проведення культурно-дозвіллєвих заходів:

A. спонсорство;

B. позика;

C. кредитування;

D. субсидування.

ДОДАТКИ

Додаток 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Самостійна робота студентів
на тему: «Дозвілля у традиційній культурі українців»

Виконала студентка І курсу спеціальності
«Культурологія, культурно-дозвіллєва діяльності»
денної форми навчання
Іваненко Іванна Іванівна
Викладач, доцент кафедри культурології
Петренко Петро Петрович

Київ – 2026

Додаток 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання
на тему: «Культурно-дозвіллєва діяльність
в умовах територіальної громади»

Виконав студент І курсу спеціальності
«Культурологія, культурно-дозвіллєва діяльності»
заочної форми навчання
Петренко Петро Петрович
Викладач, доцент кафедри культурології
Іваненко Іван Іванович

Київ – 2026

Додаток 3

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

із урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2020. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2019. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2020. 340 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2019. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2019. 166 с.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 212 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2018. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 206 с. 3. Кузнєцов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2020. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2019. 476 с.
Чотири і більше авторів	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2020 р. / К. І. Бєліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2021. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2018. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 84 с.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Автор(и) та редатор(и)/ упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2018. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2020. 560 с.
Без автора	1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2021. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2023. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2019. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2018. 176 с. 6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2019. 328 с. 7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2022. 488 с. 8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2019. 352 с. 9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2021 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 216 с.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2021. 306 с. 11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2019. 904 с.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2020. Т. 17. 712 с. 2. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2019. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.
Автореферати дисертацій	1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис.... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2020. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис.... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2019. 20 с. 3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис.... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
Дисертації	1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII – початок ХХ ст.) : дис.... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2020. 301 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис.... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2019. 150 с. 3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис.... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2018. 424 с.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536. 4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). 5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530–543. 6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2021 р. № 40. Офіційний вісник України. 2021. № 20. С. 136–141. 8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2021 р. № 156. Баланс-бюджет. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
Архівні документи	1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лєпіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1992 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Патенти	1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.2017; опубл. 27.08.17, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2019, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2016. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2018. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2016. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2019. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 2020. 64 с. 3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2015. 160 с.
Бібліографічні покажчики	1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 60 с.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2019. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2021. 128 с. 5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Частина видання: книги	1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2021. С. 477–493. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. Тридцать лет с экологическим правом : избранные труды. Харьков, 2019. С. 205–212. 3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2020. С. 195–197. 4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2019. С. 151–169.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2019 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2020. С. 134–137. 3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. Формирование толерантного сознания в обществе : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. 5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук : матеріали ІІІ регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
Частина видання: довідкового видання	1. Кучеренко І. М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. 2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. Адміністративне право України : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2020. С. 54–55. 3. Сірий М. І. Судова влада. Юридична енциклопедія. Київ, 2019. Т. 5. С. 699.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Частина видання: продовжуваного видання	1. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2019. № 1. С. 36–46. 2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя, 2022. № 3. С. 153–159. 3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій. Дніпропетровськ, 2021. Вип. 19. С. 212–218. 4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. Проблеми законності. Харків, 2023. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. Часопис Київського університету права. 2022. № 4. С. 88–92. 2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: ґенеза і поняття. Право України. 2023. № 5. С. 71–79. 3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. Урядовий кур'єр. 2021. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. Юридичний вісник України. 2020. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe2: ab initio modeling and comparison with experiment. Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics. 2020. Vol. 19, No 1. P. 98–108.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Електронні ресурси	1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2024). 2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf. 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2022. № 3. С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/ VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2023). 4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. Наука та інновації. 2021. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.

Навчальне видання

Сабадаш Юлія Сергіївна
Нікольченко Юзеф Мойсейович

ОРГАНІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Практикум
для здобувачів вищої освіти за спеціальністю
В12 «Культурологія та музеєзнавство»

за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш

Керівник видавничого проєкту *В. І. Зарицький*
Літературний редактор *М. В. Нікольченко*
Технічний редактор *С. Ю. Сабадаш*
Комп'ютерна верстка *О. В. Бережна*

Підписано до друку 21.09.2026. Формат 60x84 $^{1}/_{16}$.
Умовн. друк. аркушів – 6,86. Обл.-вид. аркушів – 4,24.

Видавець і виготовлювач: ТОВ «Видавництво Ліра-К»
Свідоцтво № 8539, серія ДК.
03115, м. Київ, вул. С. Чобану, 24
тел.: (050) 462-95-48; (067) 820-84-77
Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net